

**Läroarbldningen
Examensarbete
Våren 2005**

Hemsöborna eller Ondskan

- om svensk skönlitteratur i
svenskundervisningen på gymnasiet

**Handledare:
Henrik Rahm**

**Författare:
Carola Nilsson
Sibel Polat**

Hemsöborna eller Ondskan

- om svensk skönlitteratur i
svenskundervisningen på gymnasiet

Abstract

Studiens syfte är att undersöka vilken svensk skönlitteratur som används i svenskundervisningen på gymnasiet. Undersökningen belyser litteraturundervisning på gymnasiet med koppling till ett litterärt svenskt kulturarv. Den empiriska undersökningen grundar sig på en enkätundersökning med svensklärare på gymnasiet och på en jämförelse med sexton utvalda antologier för gymnasiet. I enkätundersökningen deltog lärare från tio olika skolor i tre olika kommuner. Resultatet visar att det först och främst är elevernas intressen som styr lärarnas val av skönlitteratur. Förmedlingen av det svenska kulturarvet tycks komma i andra hand eller sker omedvetet.

Ämnesord: svensk skönlitteratur, kulturarv, svenskämnet, gymnasiet

INNEHÅLL

1 INLEDNING	5
1.1 BAKGRUND.....	5
1.2 SYFTE.....	5
1.3 ARBETETS DISPOSITION	6
2 LITTERATUR OCH KULTURARV I SVENSKUNDERVISNINGEN	7
2.1 KULTUR OCH KULTURARV	7
2.2 KULTURARV SOM EN LITTERÄR KANON.....	8
2.2.1 <i>Det litterära kanonbegreppet</i>	8
2.2.2 <i>Svenskt litterärt kulturarv</i>	9
2.3 LITTERATUREN I SVENSKÄMNET.....	11
2.3.1 <i>Litteraturundervisning ur ett historiskt perspektiv</i>	11
2.3.2 <i>Litteraturundervisning på gymnasieskolan idag</i>	13
2.4 OM LITTERATUR- OCH KULTURARV I STYRDOKUMENTEN	15
2.4.1 <i>Lpo94 – Litteratur som ett medel på vägen</i>	15
2.4.2 <i>Lpf94 – Litteratur som en källa till kunskap, självinsikt och glädje</i>	15
2.5 PROBLEMPRECISERING	18
3 METOD	19
3.1 METODOLOGISK UTGÅNGSPUNKT	19
3.2 VAL AV METOD.....	20
3.3 VAL AV UNDERSÖKNINGSGRUPP OCH ANTOLOGIER	20
3.4 ETISKA ÖVERVÄGANDEN	23
4 RESULTAT	24
4.1 ANVÄNDNINGEN AV SVENSK SKÖNLITTERATUR I UNDERVISNINGEN (FRÅGA 1)	24
4.2 MOTIVERINGAR TILL VALET AV SKÖNLITTERATUR (FRÅGA 2).....	25
4.2.1 <i>Litteraturval utifrån ett elevperspektiv</i>	26
4.2.2 <i>Litteraturval utifrån ett litteraturhistoriskt perspektiv</i>	27
4.2.3 <i>Litteraturval utifrån ett samhällsperspektiv</i>	27
4.2.4 <i>Litteraturval utifrån övriga perspektiv</i>	28
4.3 EKONOMISKA BEGRÄNSNINGARS PÅVERKAN (FRÅGA 3).....	28
4.3.1 <i>Komplettering av skolans litterära utbud (grupp A)</i>	28

4.3.2 Tillräckliga litterära resurser (grupp B).....	29
4.4 SKÖNLITTERATUR SOM FÖRMEDLAR DET SVENSKA KULTURARVET (FRÅGA 4).....	30
4.4.1 Exempel på skönlitteratur som förmedlar kulturarv.....	30
4.4.2 Ingen klassificering av skönlitteratur.....	33
4.4.3 Svar med delade åsikter eller utan konkreta exempel.....	33
4.5 ANTOLOGIER.....	34
4.6 GENUS- OCH GENERATIONSSKILLNADER.....	36
4.7 ANALYS OCH DISKUSSION AV RESULTATET.....	36
4.8 METODDISKUSSION.....	37
5 AVSLUTANDE DISKUSSION.....	38
6 SAMMANFATTNING.....	40
REFERENSER.....	41
BILAGA 1.....	44
BILAGA 2.....	46
BILAGA 3.....	47
BILAGA 4.....	49
BILAGA 5.....	51
BILAGA 6.....	56
BILAGA 7.....	58

1 Inledning

1.1 Bakgrund

I Sverige har svensklärare ingen officiell litteraturkanon att utgå ifrån när de ska välja vilken litteratur som ska ingå i deras undervisning. Samtidigt som detta ger svensklärarna en stor frihet och möjlighet att välja skönlitterära texter kan det även skapa en osäkerhet hos dem. Med denna valmöjlighet följer att läraren måste ta ett stort ansvar inte bara för att eleverna lär, utan också för vad de lär. Detta har fått oss att undra vilken svensk skönlitteratur som används i svenskundervisning på gymnasiet och vad lärarna baserar sina val på. I Lpo94 står att en av skolans uppgifter är att göra eleverna medvetna om såväl det svenska kulturarvet som det egna kulturarvet. Eftersom litteratur i gymnasieskolan är ett brett område har vi mot bakgrund av Lpo94 därför valt att avgränsa vår studie och inrikta oss på svensk skönlitteratur. I dagens mångkulturella samhälle är det av stor vikt att eleverna har god förankring i kulturarvet som finns i det samhälle som de lever i. Utan denna förankring är det svårt att skapa sig en trygg identitet, vilket behövs för att skapa en förståelse för andras villkor och demokratiska värderingsgrunder.

All undervisning utgår ifrån styrdokument såsom läroplaner och lokala kursplaner. Som lärare ska man alltid ha stöd i dessa styrdokument för att kunna bedriva legitim undervisning i skolan. Dock är styrdokumentet ofta vaga och lämnar ett stort ansvar åt läraren. Valet kan påverkas av olika yttre faktorer såsom lärarnas ålder och kön etc. Vaga beskrivningar av kultur och svenskt kulturarv och otydliga avgränsningar mellan olika kulturområden försvårar ytterligare valet av svensk skönlitteratur för läraren.

1.2 Syfte

Vårt övergripande syfte är att undersöka vilken svensk skönlitteratur som används i svenskundervisningen på gymnasieskolan och varför lärarna har valt just den skönlitteraturen. Ett mer specifikt syfte är att undersöka sambanden mellan lärarnas val av svensk skönlitteratur och utbudet som finns i olika antologier för gymnasiet. Ytterligare ett specifikt syfte är att undersöka om lärarnas ålder och kön påverkar valet av litteratur.

1.3 Arbetets disposition

Uppsatsen inleds med en litteraturgenomgång där olika teorier och aktuell forskning synliggörs. Olika begrepp såsom kulturarv och litterär kanon presenteras och förtydligas. En bakgrund till litteraturundervisning i svenskämnet ges, liksom kopplingar till styrdokument relevanta för vår undersökning.

Metodavsnittet är en inledning till vår empiriska undersökning. Här presenteras vår metodologiska utgångspunkt, val av metod samt val av undersökningsgrupp och antologier. Anledningen till detta upplägg är att läsaren ska få en uppfattning om hur vi fått fram vårt resultat och hur vi gjort vårt urval. Avslutningsvis i detta avsnitt presenteras våra etiska överväganden.

I resultatdelen presenterar och analyserar vi de resultat som framkommit under vår undersökning. Analysen och diskussionen av våra resultat är tillsammans med litteraturgenomgången det som utgör grunden för vår avslutande diskussion och sammanfattning.

2 Litteratur och kulturarv i svenskundervisningen

Avsnittet inleds med en genomgång av begreppet kulturarv i 2.1. När man talar om litteratur i samband med ett svenskt kulturarv nämns ofta en litterär kanon. Dessa begrepp sammankopplas och diskuteras i 2.2. I avsnitt 2.3 ges såväl en historisk som nutida bakgrund till litteraturundervisning i svenskämnet. Anknytningar till aktuella styrdokument görs i 2.4. Avslutningsvis utmynnar litteraturgenomgången i 2.5 i de frågeställningar som ligger till grund för den empiriska undersökningen.

2.1 Kultur och kulturarv

Kultur liksom kulturarv har en central betydelse i vårt samhälle. Begreppen är dock vaga och svårdefinierade. För att ha insikt om vad kulturarv innebär måste man först skapa sig en förståelse för kulturbegreppet. Kulturbegreppet kan t ex syfta på en särskild "livsform", ett sätt att leva. Det gör man bl a när man talar om tonårskultur, bondekultur eller svensk kultur. Kultur kan även ses som kollektivt medvetande, dvs de idéer, kunskaper, värderingar och erfarenheter som vi både medvetet och omedvetet delar med andra människor (Holm-Löfgren, 1995). Genom att alla samhällsmedborgare bär med sig detta medvetande skapar de gemensamt det som kallas för kulturarv.

Kultur är ofta hierarkiskt uppdelat i två läger. Finkultur anses vara kulturen hos bildade eller borgerliga samhällsskikt (Ek, 2005). Termen finkultur, som ursprungligen har en ironisk innebörd, introducerades av sociologen Harald Swedner 1965 i samband med en utredning om kulturella institutioner i sex stora svenska städer. Termen anknöt till uttrycket *finrum*, ett rum som är vackert ståndsmässigt möblerat, men som sällan används eller utnyttjas av bostaden. Swedner ansåg att finkulturen hade en liknande funktion för den borgerliga samhällsklassen (*Finkultur*, 2005).

Finkultur är en hegemonisk definition, åsyftande den ledande maktställningen, med rötter i sekelskiftets borgerlighet. I motsats till vetenskapliga begrepp är finkultur värderande; en del mänskliga uttryck är kultur och andra är inte det (Ek, 2005). Till exempel kan musikformen opera vara kultur men inte musikformen hårdrock. Gränserna mellan olika kulturområden är som sagt vaga och ska inte ses som någon definitiv sanning.

Det andra lägret är populärkultur, ett begrepp som används i flera betydelser. Ofta är begreppet av mer tekniskt definierad karaktär och betecknar då utbudets kvantitet och

räckvidd eller kan karakterisera distributionsformerna, t.ex. den form av modern kultur som erbjuds via TV, video eller andra digitala medier. Mer sällan täcker begreppet de kulturformer som är folkliga i en mer ursprunglig mening, såsom folklöre och folkvisor. Vanligen används populärkultur mer kultursociologiskt som motsatsen till olika former av så kallad högre kultur t.ex. finkultur (Andersson, 2005).

Persson (2000) diskuterar populärkulturens roll i skolans undervisning i modern tid. Enligt Persson är den fria upplevelseläsningen viktigare än vad eleverna läser. Det viktigaste är *att* eleverna läser. Han anser att gränserna mellan fin- och populärkultur inte längre är lika skarpa. Populärlitteratur blir mer och mer accepterat i skolan idag. Upplevelseläsningen har stöd i läroplanerna och även i forskningen.

Persson talar även om något som kallas trappstegsmodellen. Enligt denna modell kan och bör elevens läsning och kulturkonsumtion följa en kurva eller en trappa som successivt leder mot ett alltmer kvalificerat innehåll, från seriealbumen via den goda ungdomsboken upp till finlitteraturens klassiker. Persson menar att det vore ett misstag att tvinga eller introducera eleven till texter som befinner sig på ett högre trappsteg än han eller hon gör (Persson, 2000).

Oavsett om något klassas som finkulturellt eller populärkulturellt ingår det i kulturarvet. Det svenska kulturarvet förs vidare genom generationer med hjälp av samhällliga institutioner och såväl skriftligt som muntligt som genom traditioner och undervisning. Individuella erfarenheter och åsikter påverkar vad vi som individer lägger i begreppet svenskt kulturarv.

2.2 Kulturarv som en litterär kanon

Uppfattningarna om en litterär kanon är skilda, vilket förtydligas i 2.2.1. Kultur- och kulturarvsbegreppen sammankopplas till ett svenskt litterärt kulturarv i 2.2.2.

2.2.1 Det litterära kanonbegreppet

Ordet kanon kommer via grekiskan från semitiska språk. Den ursprungliga betydelsen är måttstock men tidigare betydde ordet också ”norm i största allmänhet”. Mest bekant är ordets användning inom religionsvetenskapen där kanon oftast betecknas som en samling böcker som av kyrkan erkänns som gudomligt inspirerade (Malmgren & Thavenius, 1991:184).

Inom litterära sammanhang är kanonisk skrift en samling särskilt framstående och högtstående verk och författarskap (Persson, 1999). Ordet kanon definieras inom litteraturvetenskap så som en grupp av verk och författarskap som utgör den allmänt

accepterade bilden av litteraturens historia. Man kan skilja mellan deskriptiv (beskrivande) och normativ (värderande) användning av ordet inom litteraturvetenskap. En deskriptiv användning får det när man studerar vilka verk och författarskap som dominerar i den litterära offentligheten. En normativ användning kommer till vid litteraturkritik, undervisning och forskning kring litteratur (Malmgren & Thavenius, 1991:185).

Kanon bidrar till olika uppfattningar hos språk- och litteraturvetare genom såväl ett nyttoperspektiv som en bildningsfråga. Enligt Bloom (2000) betyder kanon texter som valts ut bland ett stort antal texter som är inbegripna i en livsavgörande kamp med varandra. De kanoniserade författarna ska inte läsas för någon förment ideologisk, politisk eller moralisk nytta skull, utan för den vinst som bara kanonisk litteratur kan erbjuda: det estetiska värdet (a.a.:11ff). Nilsson (1999) menar att kanon handlar om ett kräset kvalitetsurval som sedan är navet i all forskning och undervisning; självklar och icke ifrågasatt. Vissa författare tycks vara större än andra (a.a.:19,117f).

2.2.2 Svenskt litterärt kulturarv

Vad som bör ingå i ett svenskt litterärt kulturarv finns inte dokumenterat i modern tid. Detta betyder dock inte att det saknas intresse av att sammanställa en nationell lista. Det finns akademiska parter som har stort inflytande på vilken litteratur som anses som mer väsentlig, (Hansson, 1995). På senare tid har det även gjorts åtskilliga försök att sammanställa en svensk kanon med hjälp av folkliga omröstningar (se närmare om dessa försök nedan).

Enligt Hansson (1995) är det en liten skara människor som bestämmer vilken litteratur som ska bevaras i nationens minne. Denna skara hålls samman av ett gemensamt kulturarv, en gemensam utbildningsbakgrund och en någorlunda gemensam uppfattning om vad som har eller inte har så kallade estetiska och litterära kvaliteter. När det gäller urvalet av verk och författarskap inom akademiska kretsar är det professorer, doktorander och lärare som själva forskar och startar forskningsprojekt som genom sina ämnesval bestämmer innehållet i en litteraturhistorisk lista. Inte minst de som ger ut antologier och litteraturhistoriska handböcker har ett stort inflytande på urvalet. Även exempelvis bokförläggare som ger ut, eller väljer att inte ge ut böcker av äldre författare har stor makt när det gäller utbudet av litteratur. Bibliotekarier köper in och lånar ut böcker, men de kan även välja att ställa undan eller makulera böcker och som länk till massorna har de en viktig roll i urvalsprocessen (a.a.:43ff). Administratörer och experter författar läroplaner för skolan och utarbetar kommentarer och supplement till dem. Deras uppdrag har en direkt påverkan på skolans litterära urval. De

lärare som ger ut antologier och läroböcker för skolbruk har ett avgörande ansvar tillsammans med de lärare som i den praktiska undervisningen väljer bland det som har tagits med i antologier och läroböcker. Hansson (1995) menar att det sannolikt är ovan nämnda skarans kulturella och bildningsmässiga arv som styr urvalsprocessen inom litteraturhistoria (a.a.:46).

I en intervju säger Lars Brink att lärarna i de enskilda klassrummen är med och bestämmer. Lärarna kan välja att hålla en klassiker levande eller förändra kanon genom att vidga utblickarna. Det finns många traditionella skolor och lärare som arbetar på det gamla sättet och plockar fram samma antologier och klassiker ur bokförrådet år efter år. Andra utgår från elevernas verklighet och använder mycket ungdomslitteratur och film. Klart är att fasthållandet vid en strikt klassikerkanon gradvis försvinner i takt med pensionsavgångar och läroplansbyten. Samtidigt har man i den nya läroplanen återigen lyft fram kulturarvet. På 1970-talet var det närmast ett skällsord (Lindgren, 2005).

Det danska utbildningsväsendet presenterade under 2004 en ny kursplan för danskämnet som bygger på en gemensam kanon med ett femtontal författarskap. Författarna innebär obligatorisk läsning för skoleleverna i grundskolan (folkeskolen) och gymnasiet. Listan på författare har sammanställts av en expertgrupp. Expertgruppen har även sammanställt listor för de olika skolformerna som komplement till listan med obligatoriska författarskap. Dessa sistnämnda listor ska fungera som vägledning (*Dansk litteraturs kanon*, 2004). I Danmark ska kanonbegreppet nu utvidgas till att även omfatta andra medier än litteratur t.ex. film, bildkonst, arkitektur etc. I en nyutkommen artikel i *Sydsvenskan* står att en ny grupp av experter utsetts som ska sätta samman denna ”kulturkanon” (Söderberg, 2005b:B6f). Kulturministern Brian Mikkelsen har utsett 35 experter som ska välja ut 84 verk ur den danska kulturhistorien. Danska kritiker säger att kulturkanon är ytterligare ”ett sätt att stärka nationalismen och att befria danskarna från att tänka och känna själva”. Kulturministern anser att kulturkanon är en måttstock på kvalitet som kommer att innehålla de mest oumbärliga verken ur det danska kulturarvet (Söderberg, 2005a:B7).

Till skillnad från den lilla skara som presenterats tidigare har i Sverige även ett större antal personer fått göra sina röster hörda genom olika allmänt gjorda undersökningar. Både tidningen *Bibliotek i fokus* i samarbete med de svenska folkbiblioteken och dåvarande Sveriges Allmänna Biblioteksförning (*Århundredets bästa svenska bok*, 1997) och Sveriges Television (*Århundredets mest betydelsefulla svenska bok*, 1998) har genomfört omröstningar om århundredets bästa och mest betydelsefulla svenska böcker. I omröstningen som genomfördes 1997 deltog över 21 000 (se bilaga 6). Omröstningen efterfrågade århundredets bästa svenska böcker. Listan består av 100 verk och toppas av Vilhelm Moberg med sin

Romanen om utvandrarna. Moberg fick nästan dubbelt så många röster som tvåan Astrid Lindgren med *Pippi Långstrump*. Med på listan finns såväl tidiga nittonhundratals titlar som mer moderna verk (*Århundradets bästa svenska bok*, 1997).

Sveriges Televisions lista som omfattar hundra titlar gjordes genom tv-programmet Röda Rummet, där cirka 17 000 tittare deltog i omröstningen (se bilaga 7). Även denna lista toppas av Vilhelm Moberg och hans utvandrarsvit. God tvåa blev Harry Martinsson med *Aniara* (*Århundradets mest betydelsefulla svenska bok*, 1998). Denna omröstning efterfrågade århundradets mest betydelsefulla svenska böcker och till skillnad från den tidigare omröstningens resultat är fler äldre författare/verk representerade.

För att som läsare få en faktisk uppfattning om vad som läses i svenska hem kan man söka sig till Författarfondens urvalsundersökningar av utlåningar i folk- och skolbibliotek (*De mest utlånade författarna i folk- och skolbibliotek*, 2003). Den senaste listan redovisar de mest utlånade författarna under utlåningsåret 2003. De tre författare som toppar listan och som har över en miljon utlåningar under år 2003 är i nämnd ordning; Anders Jacobsson, Sören Olsson och Astrid Lindgren. Vid en jämförelse med de tidigare nämnda omröstningslistorna kan sägas att Anders Jacobsson tillsammans med Sören Olsson och deras böcker om Bert på de tidigare listorna innehar plats tjugo respektive sjutton. Astrid Lindgren har på de tidigare listorna plats två respektive fyra.

2.3 Litteraturen i svenskämnet

För att få en bild av litteraturundervisning i svenskämnet presenteras ett historiskt perspektiv i 2.3.1 och ett nutida perspektiv i 2.3.2.

2.3.1 Litteraturundervisning ur ett historiskt perspektiv

Thavenius (1999) berättar att under 1800-talets första hälft ökade litteraturläsningen i Sverige och man kan spåra stor aktivitet kring litteraturen. Först och främst användes litteraturen för de borgerliga skiktens bildning. Litteraturläsning skedde för formandet av nya roller för män och kvinnor och för fostran av folket. På 1830-40-talen började man att läsa svensk litteratur i skolan, och i folkskolan var litteraturläsningen ett led i försöken att styra och påverka folkets läsning. Man kan inte säga att det rörde sig om egentlig litteraturpedagogik under folkskolans första decennier, även om vissa traditioner skapades som påverkade litteraturläsningen under 1800-talets senare hälft. De främsta målen var fostran och färdighet, med högläsning, inläring utantill och utfrågning på texten.

Det svenska inslaget av litteratur var inte stort och handlade mest om enstaka dikter. Det var sällan den skönlitterära prosan togs i anspråk. I skolan fick eleverna nöja sig med moraliska och historiska berättelser av vanliga läroboksförfattare. Vilde de läsa något av populära prosaförfattare såsom Carl Jonas Love Almqvist eller Fredrika Bremer var de hänvisade till sockenbiblioteket. Det var inte meningen att verken man läste i skolan skulle ge någon litterär bildning, utan syftade istället på en praktisk förankring i lästräningen och i viss mån ämnen som historia, geografi och naturlära (Thavenius, 1999).

Enligt 1856 års läroverksstadga var undervisning i litteratur och litteraturhistoria inte på något sätt svenskämnets huvuduppgift. Svenska var i hög grad ett språkämne. Liksom i folkskolan är det sannolikt att inläring utantill och högläsning spelade stor roll i läroverkens litteraturundervisning. Under 1800-talet var läsning en social handling, och högläsning var både en social och etisk handling. Eleverna måste lära sig att läsa på rätt sätt, och det borde inte vara för lätt att läsa. Det var även självklart att tolka texten; det fanns bara en betydelse och den fann man i texten (Thavenius, 1999).

Under första hälften av 1900-talet blev svenska det centrala bildningsämnet och ämnets timtal ökade. Litteraturens ställning stärktes, och till följd av detta kallas denna period för litteraturundervisningens ”storhetstid”. Stommen utgjordes av svensk och nordisk litteratur. Ett kronologiskt studium rekommenderades liksom läsning av ett mindre antal större verk. Det fanns en stabil kanon i läroverken under 1900-talets första hälft som dominerades av svensk litteratur från 1700- och 1800-talet. En kärna av författare utgjorde kanons grundstomme: Tegnér, Geijer, Runeberg, Rydberg och i någon mån nittiotalisterna. Även det som inte ingår i en kanon ger den dess karaktär, och såväl den äldsta som den yngsta litteraturen hade en mycket svag ställning. 1900-talslitteraturen hade svårt att få en plats, och den mer modernistiska eller experimenterade kom över huvud taget inte på fråga. Kvinnliga författare var mycket svagt representerade, och det skedde ingen förändring ens efter 1928 då flickor fick tillträde till de allmänna läroverken (Thavenius, 1999).

I gymnasiet förde man diskussioner om litteraturundervisningen och om de litterära urvalen, men det var de dominerande samhällsklassernas smak och värderingar som var normgivande och ifrågasattes därför inte. Det fanns en litteratursyn som gick ut på att verken inte behövde tolkas och att de inte heller tolkades och upplevdes olika av olika läsare. Litteraturen uppfattades som klass- och könsneutral. Litteraturhistorier, antologier och litteratursynen skapade något som kan kallas en kanonisk diskurs. I detta resonemang kunde man utan att närmare reflektera över det tala om de ”yppersta” författarna, den ”fostrande”

litteraturen, ”vår” litteratur och ”vårt svenska” kulturarv. Diskursen ifrågasattes inte och var svår att få syn på, då den oftast framställdes och uppfattades som självklar (Thavenius, 1999).

I samband med gymnasiereformen på 1960-talet ökade antalet antologier på marknaden. Thavenius (1999) refererar till Annica Danielsson som 1988 jämförde innehållet i tre antologier: *Svensk litteratur, Dikt och Tanke* och *Svenska för gymnasiet*. Dessa antologier skiljer sig åt på flera sätt. Två av de tre antologierna är anpassade till ett svenskämne som ställer höga krav på läsaren. Ju äldre antologin är desto fler likheter har den med den kanon som fanns i tidigare förebilder, och det moderna samhället är helt osynligt. Det gemensamma för de två första antologierna är främst ett urval svensk 1800- och 1900-talslitteratur med Kellgren, Lenngren, Tegnér, Geijer, Almqvist och Rydberg som en fast kärna. Markanta skillnader märks i den yngsta av antologierna som har moderniserat äldre texter och framstår som mer elevtillvänd och lättillgänglig. Även staden och det moderna industrisamhället har till sist blivit synliga i skolans litteratururval. Samtidigt vittnar denna antologi om att litteraturens ställning inte är lika självklar som tidigare. Det handlar mindre om att förmedla ett kulturarv än om att överhuvudtaget få eleverna att läsa litteratur (a.a.:127ff).

2.3.2 Litteraturundervisning på gymnasieskolan idag

Olin-Scheller (2005) har undersökt varför undervisningen om klassiska texter tycks ha så svårt att engagera elever på gymnasiet, trots att det vimlar av intertexter och allusioner till dessa texter i en mängd moderna produktioner. Vad är det som gör att gymnasieelever, som på fritiden slukar fiktion via en rad olika medier, uppvisar en kallsinnig attityd till de flesta texter inom svenskämnet? Olin-Scheller (2005) har valt att försöka få ett svar genom att lyfta fram och diskutera fyra svensklärares attityder till valet av fiktionstexter inom gymnasiets kärnämneskurs Svenska B.

Läsning inom svenskämnet handlade länge nästan uteslutande om studier av kanoniserade texter med ett gemensamt kulturarv i fokus. Under de senaste decennierna har dock kanon- och kulturarvsföreställningarna inom utbildningsväsendet diskuterats flitigt och ifrågasatts från en rad olika håll. Svenskämnet kan uppfattas utifrån olika positioner. Litteraturvetaren och litteraturdidaktikern Lars-Göran Malmgren (1996) urskiljer genom en läromedelsanalys tre olika paradigmen vilka han benämner *svenska som färdighetsämne*, *svenska som litteraturhistoriskt bildningsämne* och *svenska som erfarenhetspedagogiskt ämne* (a.a.:157ff). Olin-Scheller (2005) lägger betoningen på svenska som ett *litteraturhistoriskt bildningsämne*, vilket innebär att förmedlingen av ett kulturarv är den centrala uppgiften för ämnet. Syftet

med undervisningen är här att ge eleverna en gemensam kulturell referensram och bakom ligger antagandet att klassikerna har en personlighetsutvecklande inverkan på eleverna. Språkläran finns som ett separat stoff bredvid litteraturläsningen.

Genom intervjuer med de olika lärarna kommer Olin-Scheller (2005) fram till att lärarnas uppfattningar om bildning kan sägas ansluta till en bildningssyn som lämnat avtryck inom akademien allt sedan 1980-talet då en omfattande kanondiskussion, den s.k. Stanforddebatten startade. I den debatten hävdades och hävdas fortfarande att bland annat utbildning när det gäller text i allt väsentligt ska ge studenterna en kulturell medvetenhet med gemensamma bakgrundskunskaper i västerlandets kanon.¹ Nyligen har dessa idéer också fått genomslag i Danmark i samband med införandet av en nationell litteraturkanon (*Dansk litteraturs kanon*, 2004) (se fördjupning i 2.2.2).

Det enhetliga svenskämnet i Lpf94 för alla elever på samtliga program tycks enligt Olin-Scheller (2005) ha skapat en underförstådd norm för ämnet som liknar ett högre bildningsämne, dvs socialiserar eleverna mot en högkulturell utbildning. I verkligheten framträder dock fortfarande olika svenskämnen med ett högre eller lägre innehåll beroende på sammansättningen hos olika elevgrupper. Det går också att konstatera att B-kursens studier av och om text i de fyra lärarnas klassrum i huvudsak äger rum med syfte att få ”bildning”, det vill säga kunskap om det som uppfattas som skönlitterära kanontexter och litteraturhistoriska epoker. Bildning i det här avseendet, menar Olin-Scheller (2005), är således *kunskap om böcker* (a.a.:9).

Denna definition har dock liten relevans i det som gymnasieelever ser som viktigt, och de avvisar ofta svenskundervisningens väg till bland annat Strindberg. Mer ofta väljer de fiktionstexter som presenteras i andra medier och som kräver helt andra kompetenser än läsningen av de texter som svenskämnet lyfter fram. Den litterära repertoar, dvs. de kunskaper och erfarenheter som många av dagens gymnasieelever förfogar över, tycks enligt Olin-Scheller (2005) befinna sig långt ifrån de textrepertoarer de möter inom ämnet svenska. Detta leder till att mötet mellan text och läsare många gånger uteblir, och eleverna varken förmår själva eller får stöd ifrån undervisningen att fylla i ”de textliga tomrummen” (a.a.:9).

Sammanfattningsvis menar Olin-Scheller (2005) att kanontexter och kulturarvsfrågor inte är mindre viktiga nu än tidigare, men att de ständigt behöver problematiseras och sättas in i ett sammanhang för att inte avvisas av eleverna som oviktiga och utan mening. Undervisningens utgångspunkt måste tas i de omfångsrika erfarenheter av texter och medier som eleverna bär

---

¹ Se bland annat Bloom (2000) *Den västerländska kanon*

med sig in i klassrummet. Detta får till följd att elevernas egna textval måste tas på allvar i svenskämnet och inte endast ses som ett steg på vägen till bildning med boken och den ”höga” kulturen i centrum. ”Den litterära kompetens och bildning som svenskundervisningen bör ge handlar då snarare om en kritisk förståelse där öppenheten mot alla texters ideologiska dimensioner och elevernas kulturella bakgrunder är betydande” (a.a.:9).

2.4 Om litteratur- och kulturarv i styrdokument

Genomgången av styrdokumentet inleds i 2.4.1 med läroplanen för det obligatoriska skolväsendet (Lpo94) och fortsätter sedan i 2.4.2 med läroplanen för de frivilliga skolformerna (Lpf94) som inbegriper gymnasieskolorna.

2.4.1 Lpo94 – Litteratur som ett medel på vägen

Lpo94 behandlas eftersom elevernas tidigare kunskaper och erfarenheter påverkar undervisningen på gymnasiet.

I Lpo94 kan man tolka skönlitteraturens och läsandets roll som ett medel på vägen mot att uppnå ett självständigt tänkande och personlig utveckling. Läroplanens första kapitel har rubriken *Skolans värdegrund och uppdrag*. Under denna rubrik finns följande formuleringar rörande kulturarv: ”Medvetenhet om det egna och delaktighet i det gemensamma kulturarvet ger en trygg identitet som är viktig att utveckla” (Lpo94, 1994). Vidare står: ”Utbildning och fostran är i en djupare mening en fråga om att överföra och utveckla ett kulturarv – värden, traditioner, språk, kunskaper – från en generation till nästa” (Lpo94, 1994). Under *Mål att uppnå i grundskolan* finns målet ”Skolan ansvarar för att varje elev efter genomgången grundskola har en förtrogenhet med centrala delar av vårt svenska och nordiska, inklusive det samiska, samt västerländska kulturarv” (Lpo94, 1994).

I kursplanen för svenska står att utbildningen i ämnet svenska syftar till att ge möjlighet att använda och utveckla läsförmågan. ”Språket och litteraturen har stor betydelse för den personliga identiteten” (Lpo94, 1994).

2.4.2 Lpf94 – Litteratur som en källa till kunskap, självinsikt och glädje

Ett av målen att uppnå enligt Lpf94 är att varje elev ”kan söka sig till saklitteratur, skönlitteratur och övrigt kulturutbud som en källa till kunskap, självinsikt och glädje” (1994). I läroplanen betonas starkt uppgiften att utveckla elevernas förmåga att självständigt och

kritiskt ta ställning till sådant de hör och läser. Det gäller både de övergripande målsättningarna för hela skolans arbete och de mer specifika anvisningarna för undervisningen i svenska och litteraturhistoria (Lpf94, 1994). Det står bland annat i Lpf94: ”Förtrogenhet med Sveriges kultur och historia samt det svenska språket skall befastas genom undervisning i många av skolans ämnen. En trygg identitet och medvetenhet om det egna kulturarvet stärker förmågan att förstå och leva sig in i andras villkor och värderingsgrunder” (Lpf94, 1994). Vidare står ”Skolan ska sträva mot att varje elev i gymnasieskolans nationella och specialformade program samt den gymnasiala vuxenutbildningen har god insikt i centrala delar av det svenska, nordiska och västerländska kulturarvet” (Lpf94, 1994).

I kursplanen för svenska finns följande passus ”Utbildningen i ämnet svenska syftar till att ge eleverna möjligheter att ta del av och ta ställning till kulturarvet” (*Kursplan för ämnet svenska*, 2005). Det står även skrivet ”Skolan skall i sin undervisning i svenska sträva efter att eleven förstår språkets betydelse för identiteten och utvecklar förmågan att förstå sig själv och andra i ett kulturellt och historiskt sammanhang” (*Kursplan för ämnet svenska*, 2005).

Ämnet svenska är uppdelat i två kärnämneskurser, *Svenska A* och *Svenska B*. Språk och litteratur utgör det väsentliga innehållet i båda kurserna, men tyngdpunkterna är olika. Det finns inom ämnet ytterligare tre karaktärsämneskurser: *Svenska C - muntlig och skriftlig kommunikation*, *Litteratur och litteraturvetenskap* samt *Litterär gestaltning* (*Kursplan för ämnet svenska*, 2005).

Kursen *Svenska A* ska öka elevernas tilltro till den egna språkliga förmågan. Tyngdpunkten ligger på elevens behov att kommunicera i tal och skrift, att vidareutveckla sin förmåga att läsa, lära och tänka samt förmedla egna åsikter och erfarenheter. Läsning för lust och glädje, för självkänedom och för att finna det allmänmänskliga och allmängiltiga under olika tider ingår i kursen. Eleverna ska också tränas i att tillgodogöra sig texter. Ytterligare en viktig del av kursen är träning i att inhämta, värdera och ta ställning till information och kunskaper från bibliotek och databaser (*Kursplan för ämnet svenska*, 2005).

Kursen *Svenska B* breddar och fördjupar innehållet i *Svenska A*. Perspektivet vidgas mot historien, samhället och framtiden. Eleverna ska tillägna sig kunskaper om centrala svenska, nordiska och internationella verk och ha stiftat bekantskap med författarskap från olika tider och epoker. Läsning, skrivande och förberett talande kombineras med samlande av material, planering och utformning av egna texter av olika typer. Källkritik och sovrning av information ingår i kursen (*Kursplan för ämnet svenska*, 2005).

Kursen *Svenska C - muntlig och skriftlig kommunikation* ger eleverna möjlighet att utveckla kommunikativa färdigheter. Kursen syftar till att hjälpa eleverna att utveckla ett

alltmer vetenskapligt sätt att tänka och arbeta. Kursen *Litteratur och litteraturvetenskap* ger eleverna möjligheter dels att fördjupa sig i skönlitteraturens former och funktioner, dels att få grundläggande kunskaper om litteraturvetenskaplig metod och litteraturvetenskapliga perspektiv. Litteraturläsningen och textanalysen bidrar till fördjupad insikt i hur litteraturen förhåller sig till samhället sett i historiskt perspektiv och till kulturella och estetiska strömningar. Värderingsfrågor ingår i kursen. Begrepp som den litterära kanon, kvalitetslitteratur och populärlitteratur diskuteras. Kursen *Litterär gestaltning* syftar till att utveckla förmågan att i skrift ge litterär gestalt åt egna erfarenheter och tankar. Stilistik och berättarteknisk teori blir viktigt liksom studium av mönstertexter. Detta ska ge grundläggande kunskaper för att kunna experimentera med olika genrer, stilar, stilmedel och berättartekniska grepp. Kursen bidrar till insikt i den process som litterärt skapande innebär - från idé till färdig text (*Kursplan för ämnet svenska, 2005*).

2.5 Problemprecisering

Utifrån vårt syfte och med hjälp av litteraturdelen har vi formulerat dessa frågeställningar som grund för vår empiriska undersökning:

- Vilken svensk skönlitteratur använder sig svensklärare av i sin svenskundervisning på gymnasieskolan?
- Varför har de valt att använda sig av just den litteraturen?
- Finns det något samband mellan lärarnas val av svensk skönlitteratur och utbudet som finns i olika antologier för gymnasiet?
- Finns det genus- eller generationsskillnader som påverkar valet av litteratur?
- Vilken roll har styrdokument, Lpf94 och kursplanen för ämnet svenska i valet av svensk skönlitteratur?

3 Metod

I detta avsnitt kommer inledningsvis i 3.1. den metodologiska utgångspunkten för den empiriska undersökningen att presenteras. Vidare kommer även valet av undersökningsmetod (3.2.), undersökningsgrupp (3.3.) och etiska överväganden (3.4.) att diskuteras.

3.1 Metodologisk utgångspunkt

Den empiriska studien grundar sig primärt på enkäter till svensklärare på gymnasiet (se bilaga 1) med fyra öppna frågor:

1. Vilken svensk skönlitteratur använder du dig av i din svenskundervisning? Ge exempel på böcker eller författare.
2. Varför just dessa böcker eller författare?
3. Hade ditt val av svensk skönlitteratur sett annorlunda ut om du hade haft obegränsade ekonomiska resurser? Vilka böcker hade du då lagt till på din lista?
4. Vilken svensk skönlitteratur tycker du bör ingå i svenskundervisning med syfte att förmedla det svenska kulturarvet och varför?

Genom enkätundersökningen efterfrågades svar på vilken svensk skönlitteratur som svensklärarna använder sig av i sin svenskundervisning på gymnasiet. Vidare efterfrågades även varför lärarna valt att använda sig av just den litteraturen. Genom att efterfråga kön och ålder ville vi se ifall valet av litteratur var relaterat till genus- eller generationstillhörighet. För att utesluta att ekonomiska skäl skulle styra respondenternas svar i enkäten ställdes även följdfrågan om valet skulle ha sett annorlunda ut ifall de hade haft obegränsade ekonomiska resurser. För att få en koppling till det svenska litteraturarvet avslutades enkäten med en fråga om vilken litteratur som bör ingå i svenskundervisning med syfte att förmedla det svenska kulturarvet. Lärarna har även ombetts motivera sina svar. Som komplement till enkätundersökningen har en jämförelse mellan sexton olika antologier för gymnasieskolan gjorts. Förekomsten av olika författare i antologierna sammanställdes och jämfördes.

3.2 Val av metod

För att kunna genomföra den empiriska undersökningen stod valet mellan att använda enkäter eller intervjuer. Hänsyn togs till undersökningens syfte, praktiska svårigheter och tidsmässiga och ekonomiska begränsningar. Valet blev en enkätundersökning eftersom intervjuer kan vara tidskrävande att utföra för såväl oss som respondenterna. De frågor som används i undersökningen lämpar sig sämre för en intervjustudie, då de kan kräva efterforskningar från respondentens sida såsom att ta reda på titlar eller författare. Ett av målen med undersökningen har varit att nå ut till ett stort antal respondenter så att vi med hjälp av konkreta data så småningom lättare skulle kunna dra generella slutsatser utifrån resultatet. Genom att använda enkäter som skickades ut blev det trots begränsade ekonomiska resurser även en relativt stor geografisk spridning.

Enkäten som distribuerades bestod av fyra öppna frågor för att ge respondenterna möjlighet att fundera, reflektera, utveckla och fördjupa sina svar kring valet av svensk skönlitteratur. Vid utformningen av frågorna har hänsyn tagits till olika faktorer. Antalet frågor är en viktig faktor vid en enkätundersökning eftersom för många frågor kan bli tröttsamt samt är tidskrävande vilket kan leda till svarsbortfall. Vid formuleringen av frågorna var vi noga med att använda oss av ett enkelt språk och specifika frågor eftersom man vid en enkätundersökning inte har möjlighet att ställa följdfrågor eller att förtydliga frågorna.

För att på ett överskådligt sätt nå fram till ett resultat och kunna analysera innehållet i svaren sammanfattades dessa utifrån varje enskild fråga. Svaren sammanställdes även utifrån respondentens genus och generationstillhörighet. Sammanställningsunderlaget har bestått av 39 enkäter. Totalt distribuerades 75 enkäter.

Som ett ytterligare led och som ett komplement till enkätundersökningen har vi tittat närmare på innehållet i sexton olika antologier för gymnasiet i syfte att se vilka svenska författare som förekommer. En jämförelse har gjorts mellan lärarnas val av svensk skönlitteratur och innehållet av svensk skönlitteratur i antologierna för att se om det finns ett samband mellan lärarnas val och utbudet som finns i antologierna.

3.3 Val av undersökningsgrupp och antologier

Då undersökningens syfte är att undersöka vilken svensk skönlitteratur som används i svenskundervisningen på gymnasieskolan var svensklärare på gymnasiet en självklar målgrupp för enkätundersökningen. För att få så stor spridning och variation som möjligt på

svaren har vi skickat enkäterna till totalt tio olika gymnasieskolor som dels ligger i tre olika kommuner, dels i olika stora orter. Orterna varierar från en liten by till en storstad. Varje skola har mellan åtta och tjugo svensklärare och ett varierande antal elever. Gymnasieskolorna har även varierande utbud av gymnasiekurser.

Valet av antologier har styrts av dels utgivningsår och dels av utbudet på den gymnasieskola som lånade ut antologierna. Dessa är från sjuttio-, åttio- och nittioalet och riktar sig mot svenskundervisning på gymnasiet. De skiljer sig åt i såväl genre som upplägg. Antologierna innehåller epik, dramatik och lyrik.

Nedan följer en lista på de antologier som använts i undersökningen.

1. *Barn i böcker: En antologi.* Alfons, Harriet, Ekström, Susanna & Nyström, Qui. (1977).
2. *Från Bibeln till Blanche: antologi.* Rydén, Hugo, Stenhag, Gunnar, Widing, Dick, Husén, Lennart, Lindskog, Runo & Melin, Lars.(1977).
3. *Berättelser, av svenska och utländska författare.* Öh, Bengt G, Ågren, Göran, Oliv, Tomas & Danielson, Sylvia. (1978).
4. *1900-talsberättare: antologi.* Rydén, Hugo, Stenhag, Gunnar, Widing, Dick, Husén, Lennart, Lindskog, Runo & Melin, Lars.(1978).
5. *Från Dickens till Delblanc: antologi.* Rydén, Hugo, Stenhag, Gunnar, Widing, Dick, Husén, Lennart, Lindskog, Runo & Melin, Lars.(1979).
6. *Antologi för gymnasieskolan 1, Från Gilgamesh till Agneta Horn.* Widing, Dick, Rydén, Hugo, Eriksson, Dixie, Lindskog, Runo & Stenhag, Gunnar. (1988).
7. *Litteraturhistoria: För gymnasieskolan.* Rydén, Hugo, Widing, Dick, Eriksson, Dixie, Lindskog, Runo & Stenhag, Gunnar. (1989).
8. *Antologi för gymnasieskolan 2, Från Swift till Selma Lagerlöf.* Widing, Dick, Rydén, Hugo, Eriksson, Dixie, Lindskog, Runo & Stenhag, Gunnar. (1989).

9. *Antologi för gymnasieskolan 3, Från Gorkij till Sara Lidman.* Widing, Dick, Rydén, Hugo, Eriksson, Dixie, Lindskog, Runo & Stenhag, Gunnar. (1990).
10. *Dikten och vi, Antologi 2.* Brodow, Bengt, Bergström, Börje & Nettervik, Ingrid. (1991).
11. *Människors möten: En antologi.* Hansson, Kjell (red). (1992).
12. *Texter och tankar, Antologi A.* Skoglund, Svante. (1996).
13. *Texter och tankar, Litteraturen från antiken till 1900.* Skoglund, Svante. (1997).
14. *Levande texter: Arbetsantologi för gymnasiet.* Jansson, Ulf. (1998).
15. *Texter och tankar, 1900-talets litteratur.* Skoglund, Svante. (1998).
16. *Varannan herrarnas: Litteraturantologi för gymnasiet.* Nyström, Ingemar. (1999).

3.4 Etiska överväganden

Vid en enkätundersökning är det viktigt att få ett godkännande från skolan som ska ingå i undersökningen. Innan vi skickade ut enkäterna tog vi därför personlig kontakt med minst en person ur skolledningen eller huvudansvarig för svenskinstitutionen på respektive skola för att få deras samtycke. Därigenom fick vi även en försäkran om att enkäterna distribuerades till relevanta respondenter.

För att ytterligare informera om vår undersökning valde vi att bifoga ett brev (se bilaga 2) när vi skickade ut enkäterna. I brevet förtydligar vi vårt syfte och vikten av respondenternas medverkan. Genom att bifoga ett förfrankerat kuvert som skolorna kunde använda sig av för att returnera enkäterna skyddas även skolans identitet. ”Uppgifter om alla i en undersökning ingående personer skall ges största möjliga konfidentialitet och personuppgifterna skall förvaras på ett sådant sätt att obehöriga inte kan ta del av dem” (*Forskningsetiska principer*, 2002:12). Vi informerar i brevet om att respondenternas svar kommer att behandlas konfidentiellt och att inga namn kommer att synas i undersökningen. I brevet talar vi också om att vi är tillgängliga via e-post för förtydligande av eventuella frågor.

4 Resultat

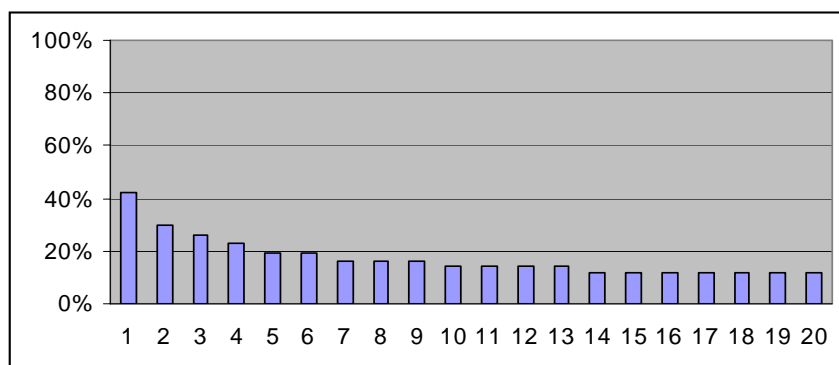
Resultaten av vår undersökning redovisas genom att svaren från enkätundersökningen presenteras. Varje frågas resultat kommer att presenteras i separata stycken för att göra dessa lättöverskådliga. Därefter presenteras resultatet av en jämförelse mellan förekomsten av olika författare i sexton olika antologier. Slutligen görs en koppling mellan svaren och lärarnas ålder och kön.

4.1 Användningen av svensk skönlitteratur i undervisningen (fråga 1)

De flesta respondenter har valt att lista författarnamn på frågan om vilken svensk skönlitteratur de använder sig av i sin svenskundervisning. Vi har valt att redovisa resultatet av enkätens fråga 1 genom att göra en lista av de tjugo författare som angetts som exempel flest gånger för att få ett lättöverskådligt resultat samt ett rimligt underlag för vår diskussion och för en jämförelse med antologierna. En fullständig lista av svaren finns tillgänglig som bilaga 3. Ibland förekommer även titlar i samband med författarna, och vi har för tydlighetens skull valt att bifoga en separat lista med både de författare och titlar som givits som exempel (se bilaga 4).

Resultaten av fråga 1 redovisas i tabell 2 (se nedan). Tabell 2 visar antalet enkäter en författare har omnämnts i och har en fallande ordning, dvs den författare som angetts som exempel flest gånger kommer först i tabellen osv. De författare som har samma frekvens av förekomst i enkäterna är listade enligt en slumpmässig ordning och har ingen inbördes rangordning. Procentangivelsen i högerkolumnen finns till för att visa hur författarens antal förekomster förhåller sig till det totala antalet inlämnade enkäter. Detta kan även ses i tabell 1 nedan.

Tabell 1: Författarens förekomst i förhållande till enkäterna

Tabell 2: Författaromnämmanden i enkäter i absoluta och relativa tal

1. Vilken svensk skönlitteratur använder du dig av i din svenskundervisning?			
	Författare	Omnämns i antal enkäter	Förekomst i procent (%) i förhållande till det totala antalet enkäter
1	August Strindberg	18	46
2	Selma Lagerlöf	13	33
3	Jan Guillou	11	28
4	Jonas Gardell	10	25
5	Pär Lagerkvist	8	20
6	Carl Jonas Love Almquist	8	20
7	Peter Pohl	7	17
8	Karin Boye	7	17
9	Carl Michael Bellman	7	17
10	Wilhelm Moberg	6	15
11	Moa Martinsson	6	15
12	Hjalmar Söderberg	6	15
13	Gustaf Fröding	6	15
14	Tomas Tranströmer	5	13
15	Mikael Niemi	5	13
16	Kerstin Ekman	5	13
17	Henning Mankell	5	13
18	Göran Tunström	5	13
19	Erik Johan Stagnelius	5	13
20	Ivar Lo Johansson	5	13

4.2 Motiveringar till valet av skönlitteratur (fråga 2)

För många av respondenterna har fråga 2 varit en naturlig följdfråga på fråga 1, och många har i sitt svar gjort kopplingar till de exempel de gav i fråga 1. Detta försvårar vår resultatredovisning, och vi har därför valt att ge exempel på svar som är fristående. Svaren i redovisningen har valts ut på grund av respondenternas motiveringar till varför de valt att arbeta med en viss författare eller bok, samt för att de ger en representativ bild av inkomna svar.

Utifrån respondenternas svar på fråga 2 har vi utläst tre tydliga perspektiv på varför de valt att använda sig av just dessa böcker eller författare. Dessa perspektiv är ett elevperspektiv, ett litteraturhistoriskt perspektiv samt ett samhällsperspektiv. Det finns ytterligare en grupp av svar som inte går att placera i någon av de ovannämnda perspektiven. I resultatredovisningen kommer exempel att presenteras utifrån de tre perspektiven och från övriga svar. (Resultaten kommenteras och diskuteras i 4.7 och 5).

4.2.1 Litteraturval utifrån ett elevperspektiv

Följande svar är exempel på ett elevperspektiv:

- [Böckerna] Behandlar vanliga ungdomsproblem som utstötthet, kulturkollisioner. Ger elev möjlighet till identifikation, reflektion och kreativitet.
- Bra, kunniga författare som skriver så att de engagerar eleverna.
- [...] dels beror det på vad det är för typ av elevgrupp jag har framför mig.
- Jag anser att dagens ungdomsromaner är ett mycket bra sätt att få gymnasieelever att läsa. Böckerna är lika bra som ”vuxenromaner” vad gäller formen samtidigt som innehållet engagerar.
- För att de är skrivna av svenska författare eller för att de har ett innehåll som vi kan analysera eftersom det berör ungdomar.
- Eftersom jag mest har yrkesprogram passar det bäst med ungdomslitteratur och noveller. De flesta eleverna i mina klasser är läsovana. Men att arbeta med dikter passar också ofta dessa elever.
- *Ondskan* för att killar i gymnasieåldern borde kunna relatera till karaktärerna i boken och därigenom finna den intressant.
- Ungdomslitteratur är särskilt viktig för de elever, som har läsmotstånd och fördomar inför böcker.
- Dock viktigt att elevernas intressen i stor utsträckning får styra en del bokval. Jag vill främja läslusten! De förstnämnda (lite lättare) använder jag för att få igång eleverna med läsningen. Jag vill få dem att uppleva det härliga med att läsa; att känna igen sig eller att uppleva helt nya världar, lära sig mer eller bara att njuta och roas. De lite svårare böckerna ska just utmana läsaren lite mer, fördjupa läsningen och ge eleven ett mer kritiskt förhållningssätt till det lästa.
- Svenska A: I svenska A försöker jag att väcka läslust, därför får eleverna dels välja böckerna själva och dels läser vi ungdomslitteratur kring olika temata t ex: kris, mobbning, kärlek etc. Några författare debuterade när de var väldigt unga och det kan kanske uppmuntra eleverna till att skriva. Böckerna har alla en handling som driver läsandet framåt. Svenska B: Vi läser ”klassiker” som eleverna brukar uppskatta. Vi läser även en hel del tematiskt, t ex kärlek genom tiderna, hjältar, sagor etc.

4.2.2 Litteraturval utifrån ett litteraturhistoriskt perspektiv

Svar med koppling till ett litteraturhistoriskt perspektiv är bland annat:

- Klassiker för att skapa förståelse för litteraturens utveckling och för att nå [litterära] mål i SvB.
- För att dessa böcker ger en klar överskådlig bild av de olika litterära epokerna.
- För att underlätta studiet av litteraturhistoria.
- Jag väljer författare från olika epoker/tider och vissa klassiker (Almqvist, Strindberg, Fröding, Stagnelius, Bellman etc.) är alltid med.
- De är intressanta ur ett historiskt perspektiv.
- *Vägen till Jerusalem* på grund av att den berättar ett stycke svensk historia. *Fröken Julie* och *En ovälkommen gäst* – ger en bild av Strindbergs tankar. [...] *Mina drömmars stad* och *Mor gifter sig* – ger en bra tidsbild, allmänbildande.
- Klassisk svensk litteratur samt något modernt och nutida
- Sven Delblanc: *Speranza*, PO Enqvist: *Livläkarens besök*, Coelho Ahndoril: *Stjärneborg* för att eleverna dels skulle fördjupa sin syn på upplysningen, dels för att få eleverna att fundera på berättelsens tid, berättandets tid och läsandets tid i en historisk roman.

4.2.3 Litteraturval utifrån ett samhällsperspektiv

Följande är exempel på svar som faller under ett samhällsperspektiv:

- De innehåller teman som intresserar eleverna vilket kan leda till intressanta diskussioner.
- Intressanta att diskutera och arbeta med.
- Jag vill ha variation, men alla texter ska kunna diskuteras, analyseras, skrivas om och hållas anföranden om.
- Dessutom är böckerna (speciellt nr 1-3; Stefan Casta, Jonas Gardell och Peter Pohl) lättlästa och det finns mycket som är tacksamt att diskutera i dem.
- Åk. 3 Moderna böcker och/eller böcker som kan diskuteras i samband med litteraturkursen.

- När det gäller litteraturhistoria tycker jag att det är viktigt med ett samhällsperspektiv, dvs. vad man skrev och varför: litteraturen lever inte i ett vakuum. När det gäller diktstudier väljer jag dikter som jag tycker säger något och som jag tror leder till bra diskussioner.

4.2.4 Litteraturval utifrån övriga perspektiv

Exempel på svar som inte går att placera i något av de ovannämnda perspektiven är följande:

- De finns i klassuppsättning på skolan.
- Ingår i kurslistan för SvA1 på IB.
- Eftersom vi har dessa böcker på vår svenskinstitution!
- De [böckerna] har fungerat bra.
- De finns på biblioteket och här på skolan.
- Bra författare som vi har i klassuppsättningar [...].
- Relativt lättillgängligt - brukar fungera helt enkelt.
- Varje vald bok/förf är naturligtvis utvald för att fylla ett syfte som gäller just då, men allmänt kan man väl säga att en bra roman är bra för att den tar upp viktiga ting/ belyser något etc.

4.3 Ekonomiska begränsningars påverkan (fråga 3)

Svaren på fråga 3 ”Hade ditt val av svensk skönlitteratur sett annorlunda ut om du hade haft obegränsade ekonomiska resurser? Vilka böcker hade du då lagt till på din lista?” kan delas upp i två grupper. Grupp A har gett exempel på vad de skulle vilja komplettera skolans litterära utbud med. Grupp B anser att de har tillräckligt med resurser och böcker så att de inte behöver göra tillägg till sitt svar på fråga 1.

4.3.1 Komplettering av skolans litterära utbud (grupp A)

Följande är exempel på svar från grupp A (12/39 respondenter) som velat komplettera sin litterära lista:

- [...] Då hade jag t ex. valt en av höstens nya böcker i min trea. Nu väljer man ofta efter de böcker som finns i klassuppsättning, ofta klassiker, vilket jag nog kan tycka är OK i alla fall.

- Ja! Det beror på priser, upplagor etc.
- Möjligtvis hade fler ”moderna” författare funnits med. Det är svårt att namnge någon specifik.
- Självklart! Kanske handlar det mer om att eleverna fått egna böcker, ej lånat så mycket. Egna böcker man kan t ex. skriva i, höjer läsglädjen.
- Eventuellt. Vi har många klassuppsättningar.
- Jag hade då köpt in fler nyutkomna svenska böcker.
- Jag hade köpt in fler klassuppsättningar, men i övrigt fungerar det bra som det är.
- Hade velat köpa in någon klassuppsättning av någon modern ungdomsroman, så man kan arbeta på ett annat sätt med texten tillsammans.
- Ja- klassuppsättningar önskas.
- Modern svensk litteratur: Rådström, Kandr , Hermansson etc.
- Jag hade velat ha mer ny, ung litteratur för ettorna ( k 1).
- Ja, kanske. Köpt in mer i klassuppsättning + mer teater och film.

4.3.2 Tillräckliga litterära resurser (grupp B)

Exempel på svar från grupp B (10/39 respondenter) som inte velat eller inte anser att de behövt göra en komplettering på sin litterära lista  r:

- Tycker att vi har ett rätt bra urval. Jag har små grupper och eleverna ligger på så olika nivåer l stekniskt att de sällan kan l sa samma bok. Därför funkar biblioteket bra. Och vi har en duktig bibliotekarie.
- Vi har prioriterat skönlitteratur och har fått de val vi vill ha de senaste 3 åren.
- Inte direkt. Vi lärare väljer vad vi vill köpa in. Det blir mest kvantiteten som påverkas av ekonomin.
- På [skolan] har vi så många olika verk att jag ej anpassar min undervisning efter vad vi har. Vi har med andra ord det mesta. Vi köper dessutom in böcker skrivna av författare idag. Jag saknar inget.
- Jag anser att det finns ett stort urval på svensk institutionen och behöver därför inte fler titlar.
- Jag anser att vi har de böcker vi behöver.
- Tycker vi  r väl tillgodosedda. Via biblioteket n s vi av mycket. Emellertid skulle jag vilja vidga begreppet och önska teaterföreställningar i större utsträckning. Se teater på

teatern! Tyvärr är detta ofta förenat med stora kostnader. Skönlitteratur är ju även genren drama, som jag ser det!

- Jag anser att vår skola är välförsedd med böcker, både klassiker och modern litteratur. Om vi önskar nya klassuppsättningar, diskuterar vi i ämnesgruppen och har oftast möjlighet att köpa in det vi vill ha.
- Jag tror faktiskt inte det. Elevernas motivation och intressen (eller brist på motivation och intresse) styr mig mera. Antologier har vi i mängd och enstaka kopior egna böcker kan man alltid ta. I nuläget har jag också svårt att motivera samtliga till samma romanläsning. Det känns sällan som ett problem att vi inte har klassuppsättningar av romaner i någon större utsträckning.
- Vi har skaffat oss resurser att skaffa klassuppsättningar av skönlitteratur genom att inte dela ut läroböcker i språk och litteratur för heltidsbruk. Den lärare som vill ha ett verk till rimligt pris får det mot löfte att läsa det med en klass.

4.4 Skönlitteratur som förmedlar det svenska kulturarvet (fråga 4)

Med denna fråga ville vi få en djupare inblick i respondenternas värderingar kring svenskt kulturarv samt om de kunde ge konkreta exempel på skönlitteratur som de anser förmedlar det svenska kulturarvet. Många av respondenterna har gett exempel, medan en del respondenter har reserverat sig starkt mot att klassificera vissa författare eller verk. I denna del redovisas svar från båda sidors åsikter eftersom de är lika relevanta för vår undersökning. Det finns även en tredje grupp som har delade åsikter i frågan eller där respondenten inte har givit egna konkreta exempel (För kommentarer och diskussion se 4.7 och 5).

4.4.1 Exempel på skönlitteratur som förmedlar kulturarv

Följande svar (22/39 respondenter) ger konkreta exempel på frågan om vilken svensk skönlitteratur som bör ingå i svenskundervisning med syfte att förmedla det svenska kulturarvet och varför:

- Strindberg- man, Lagerlöf- kvinna; olika perspektiv
- Strindberg, *Röda rummet*. En vändpunkt i svensk litteraturhistoria.
- Det är svårt att peka ut specifika verk, då det viktigaste är att ha övergripande kännedom. Men för att nämna några: Strindberg, Stagnelius, Almqvist, Södergran. Detta för att dessa författare har betytt mycket för svensk litteraturhistoria.

- Listan kan göras lång. De flesta är från tidigt 1900-tal eller tidigare. Lagerlöf, Strindberg, Stagnelius, Lagerkvist, Bellman, Fröding.
- Selma Lagerlöf, Astrid Lindgren- barnböcker, mkt svensk realism i grunden. August Strindberg, Wilhelm Moberg- *Ut- o invandrarna* - Fattigdom i Sverige – *Utvandrarna*. Gustaf Fröding, Pär Lagerkvist, Harry Martinsson- *När nässlorna blommar*, barndomsupplevelse, lokal förmåga, verklighets skildring.
- Klassiker: Moberg, Strindberg, Geijer, Almqvist, Runeberg, Fröding, Martinsson, Tranström, Lundell, Östergren. Nutida författare: Gardell, Marklund, Kadefors. De skildrar aktuella samhällsproblem och dess utveckling.
- För kunskaperna, bildningen och de ljuvliga läsoplevelsena. Mitt hjärta: Lagerlöf, Strindberg, M. Martinsson, Moberg, A. Lindgren, S. Åkesson, Tegnér, T. Lindgren. Mitt förnuft: Vad som helst de läser och tycker om för att de ska läsa.
- Historiskt viktiga: Astrid Lindgren, Selma Lagerlöf, C. J. L. Almqvist, Wilhelm Moberg, August Strindberg, Hjalmar Söderberg, Harry Martinsson, Per- Anders Fogelström, Per Lagerkvist, Bellman, Heliga Birgitta, A- M Lenngren, Moa Martinsson, Victoria Benedictsson. Moderna: Cornelius Wreeswijk, Ulf Lundell, Jan Guillou, Jonas Gardell, Anna- Karin Palm, Marianne Fredriksson, Liza Marklund, Theodor Kallifatides. ”Invandrar” författare: Douglas Foley, Jonas Hassen Khemini, Fatime Behros. Alla bidrar med sin bild av Sverige- i olika tidsperspektiv.
- Kulturarvet sträcker sig över alla de litterära epokerna – från medeltiden och framåt. De främsta representanterna från varje epok bör därför finnas med, t ex. medeltidsballader, Stiernhielm, Lenngren, Bellman, Stagnelius, Geijer, Almqvist, Strindberg, Heidenstam, Fröding, Lagerkvist, Moberg, Ferlin osv.
- De speglar en litterär och idémässig utveckling i det svenska samhället under sent 1800-tal och 1900-tal. Strindberg, Lagerlöf, Lagerkvist, L. Ahlin, G. Tranström, Fröding, G. Ekelöf, T. Tranströmer.
- Litteratur från sekelskiftet och framåt, Strindberg. Äldre litteratur i utdrag. Vårt svenska litteraturarbörjar strax före sekelskiftet.
- Förutom de jag har angett tycker jag att vi bör läsa Strindberg, Lagerlöf, (Bellman), Almqvist m fl.
- Jag tycker att Strindberg, Boye, Fröding, Almqvist, Söderberg bör finnas med dels för att jag tycker om dem själv (!) dels för att jag har möjlighet att visa eleverna de olika genrererna.
- Den litteratur jag tagit upp. Utöver det jag skrivit finns naturligtvis Strindberg.

- Alla svenska författare som Hjalmar Gullberg, Georg Stiernhielm, P-O Enqvist, Almqvist, Wilhelm Moberg, Pär Lagerkvist, Astrid Lindgren och alla andra skalders Heidenstam, Stagnelius, Karin Boye osv.
- Svår fråga, men kanske t ex *Utvandrarna*, den mest lästa svenska romanen under 1900-talet och så Bellman, Carl von Linné (inte direkt skönlitteratur men...), Strindberg och Lagerlöf och Fröding. Så mycket klassen tycker om/tål av innehållet i ”alla tiders klassiker”. Det är stor skillnad. Vissa betar av långa listor, andra läser ogärna, och då får det bli Astrid Lindgren och andra ungdomsböcker.
- De ovannämnda vispoeterna, August Strindberg, Selma Lagerlöf, Wilhelm Moberg. Varför? För att jag själv tillmäter dem ett högt värde. För att jag tycker att de säger något om svensk kultur och svensk historia. Inte minst för att de är relativt lättillgängliga. De känns också fortfarande aktuella. Som ni ser har jag svårt att lösgöra mig från den skolan och den situation jag befinner mig i nu. Det är möjligt att man tänker annorlunda, faktiskt, om man hamnade någon annanstans.
- Arbetsförfattarna. Eftersom deras böcker förmedlar en tid i svensk historia som har varit mycket betydelsefull. Dessutom har många av böckerna ett tema som fortfarande är överförbara på dagens samhälle. Det finns oerhört många diskussionsämnen i arbetarlitteraturen såsom utvandring- invandring, rasism, klasskamp, arbetsvillkor, kvinnornas roll i samhället, fattigdom, vikten av att läsa böcker, arbete etc.
- Naturligtvis läser jag en hel del skönlitteratur i utdrag också, inte bara hela verk. Från medeltiden: något av Den heliga Birgitta, runtexter. Renässans och barock: Stiernhielm, *Hercules*, Wivallius- lokalt intresse! Upplysningstid: Lenngren, Bellman- ständigt aktuella. Romantiken: Stagnelius- fortfarande ”modern”. Realism: Love Almqvist, *Det går an*- ställer en modern fråga, ev Runeberg och Rydberg- poesi med budskap bra för diskussion. Naturalismen: något Strindberg verk, t ex noveller ur *Giftas*. Nittitalismen: Lagerlöf, t ex *Kejsaren av Portugallien*, gripande. Modernismen: Södergran, Boye- underbara dikter. Moberg, Söderberg- bra tidsskildringar. Nutid: Mazetti, Gardell- bra att diskutera. Nesser- fängslade deckare m. tidsfärg. Johanna Nilsson- *Hon går genom tavlan*- tidlös.
- Selma Lagerlöf, A. Strindberg, P. Lagerkvist – nobelpristagare el. världsberömda. V. Moberg, H. Bergman el. Söderberg, arbetsförf / statarförfattarna – vår 18–1900-talshistoria.
- Jag antar att ni syftar på hela verk: Almqvist: *Det går an*. Strindberg: *Hemsöborna* (eller annat verk). Hjalmar Bergman: *Hans nåds testamente*. Lagerlöf: *Kejsaren av*

Portugallien. Lagerkvist: *Gäst hos...* Martinsson: *Nässlorna blomma*. Moberg: *Utvandrarna*. Eyvind Johnson: *Hans nådes tid* el. *Strändernas svall*. Motivering: stor litteratur med tidsanknytning.

- Det finns inga måste men författare som jag tycker ger eleverna kunskap om världen, livet och kärleken är: Strindberg, Lagerkvist, Söderberg, Martinson men för att eleverna ska kunna ta till sig dessa stora (tunga) författare så måste de ha läst en hel del annat. (Sedan läser ju dessa mycket utdrag från äldre litteratur t.ex. Bellman, Lenngren, Stagnelius, Tegnér men det är kanske inte det ni är ute efter.)

4.4.2 Ingen klassificering av skönlitteratur

Följande är exempel på svar där respondenterna (4/39) inte velat klassificera vissa verk eller författare som typiska för det svenska kulturarvet:

- ??? Bör ingå? Det viktigaste är att få eleverna att läsa över huvud taget. Det skulle vara trist att binda sig till vissa författare. Vi har ju många bra.
- Jag tycker att ingen ska ingå.
- Enligt mig finns det ingen svensk skönlitteratur som bör ingå... Jag vill inte binda mig vid vissa speciella verk utan anser att det är av största betydelse att anpassa detta efter den elevgrupp man har – urvalet varierar från grupp till grupp.
- Det svenska kulturarvet är inget museum utan ett levande föränderligt begrepp texter ska engagera, stimulera och få eleverna att reflektera över sig själva vad de ser runt omkring – samhälle existentiella frågor etc.

4.4.3 Svar med delade åsikter eller utan konkreta exempel

Följande är exempel på svar där respondenten (7/39) har delade åsikter eller inte har gett konkreta exempel:

- Om skönlitteraturen är svensk eller inte spelar egentligen inte någon roll. Det viktigaste, som jag ser det, är att kunna visa hur varje narrativ upptäckt utvecklar litteraturens möjligheter. Som jag ser det är kulturarvet världslitteraturen.
- Knepig begrepp - finns det? Vad betyder det? God världslitteratur (vari [naturligtvis] också svensk litteratur kan bidra).

- Jag instämmer i vad som bedömts som viktigt av läromedels författarna till *Dialog*, Natur & Kultur. Eleverna ska känna till klassikerna och ha denna bekantskap som grund att stå på. Detta för att öka förståelsen för människans villkor, upplever att de existentiella frågorna är ständigt aktuella och därmed öka insikten om det egna livet.
- Så mycket av våra svenska klassiker som klassen tål. Mycket från ”alla tiders klassiker”.
- Antologiernas innehåll ger en bra fingervisning. Synd att man inte hinner med allt!
- Öppna samhället - Se programförklaring i *OM Tidevarv* Litteraturbok B för gymnasieskolan Almqvist & Wiksell, -04.
- Svårt att svara på men de svenska klassikerna naturligtvis. Till varje epok finns det författarskap och litteratur som varit banbrytande på ett eller annat sätt.

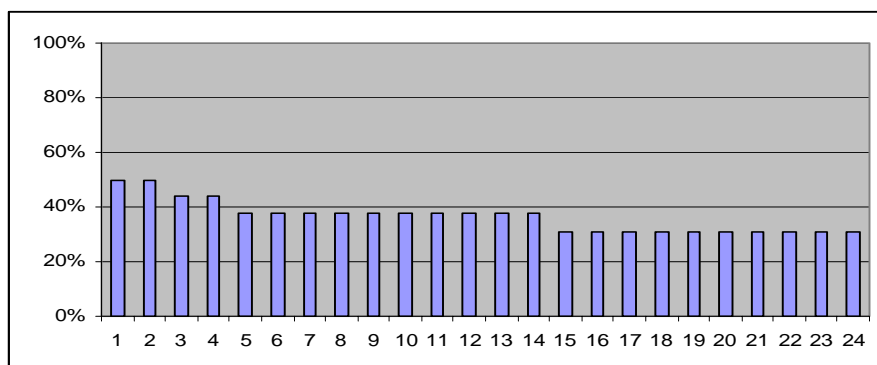
4.5 Antologier

I denna del av vår undersökning har vi tittat närmare på innehållet i sexton olika antologier för gymnasiet för att se vilka svenska författare som förekommer. Antologierna innehåller tillsammans ett stort antal olika författare, och resultatet redovisas genom en lista över de tjugofyra författare som förekommer flest gånger. Även här är syftet att få ett lättöverskådligt resultat samt ett rimligt underlag för vår diskussion och för en jämförelse med enkäterna. En fullständig lista av författarna finns tillgänglig som bilaga 5.

Vid en genomgång av resultatet av jämförelsen mellan antologierna bör man ha i åtanke att antologierna behandlar olika teman, epoker, genrer etc. Detta kan i sin tur påverka författarnas förekomst i antologierna på grund av deras representativitet i förhållande till antologiernas innehåll.

Resultatet av jämförelsen mellan antologierna redovisas i en tabell (se nästa sida). Tabellen visar en författares antal förekomster i antologier och har en fallande ordning, dvs den författare som förekommer flest gånger kommer först i tabellen osv. De författare som har samma frekvens av förekomst i antologierna är listade enligt en slumpmässig ordning och har ingen inbördes rangordning. Procentangivelsen i högerkolumnen finns till för att visa hur författarens antal förekomster förhåller sig till det totala antalet antologier. Detta tydliggörs ytterligare i tabellen i form av ett stapeldiagrammet nedan.

Tabell 3: Författarens förekomst i förhållande till totala antalet antologier

Tabell 4: Författarens antal förekomster i antologier

Svenska författare i antologierna			
	Författare	Antal förekomster i antologierna	Förekomst i procent (%) i förhållande till det totala antalet antologier
1	Tomas Tranströmer	8	50
2	Stig Dagerman	8	50
3	Pär Lagerkvist	7	44
4	Kerstin Ekman	7	44
5	August Strindberg	6	38
6	Selma Lagerlöf	6	38
7	Moa Martinson	6	38
8	Ivar Lo-Johansson	6	38
9	Hjalmar Söderberg	6	38
10	Harry Martinson	6	38
11	Göran Tunström	6	38
12	Gunnar Ekelöf	6	38
13	Carl Michael Bellman	6	38
14	Vilhelm Moberg	6	38
15	Verner von Heidenstam	5	31
16	Sven Delblanc	5	31
17	Sonja Åkesson	5	31
18	Hjalmar Bergman	5	31
19	Göran Palm	5	31
20	Gustaf Fröding	5	31
21	Erik Lindegren	5	31
22	Erik Johan Stagnelius	5	31
23	Edith Södergran	5	31
24	Carl Jonas Love Almqvist	5	31

4.6 Genus- och generationsskillnader

Enkäterna delades upp i grupper baserat på respondenternas svar för att se om lärarens ålder eller kön har påverkan på vilken svensk skönlitteratur de valt att använda sig av i sin undervisning. Grupperna utgjordes av kvinna/man och ålder. Åldersgruppen delades ytterligare in i tioårsperioder efter systemet 20-30 år, 30-40 år osv. Respondenterna var 25 stycken kvinnor och 9 stycken män. Av sammanlagt 39 enkäter hade 3 respondenter inte angett kön, och 2 av 39 respondenter hade inte angett ålder. Dessa utelämnades ur respektive jämförelse.

Skillnaden mellan kvinnor och mäns val av svensk skönlitteratur var inte stor. Majoriteten i båda grupperna använde sig av såväl yngre som äldre litteratur, även om den kvinnliga gruppen hade en viss övervikt vad gäller att använda blandad litteratur. Den största skillnaden stod att finna i den åldersmässiga indelningen av val av litteratur hos den kvinnliga gruppen. Det finns en tendens att använda sig mer av äldre litteratur hos de yngre kvinnliga respondenterna. Ju äldre de kvinnliga respondenterna var, desto mer blandat var litteraturvalet. Då gruppen av manliga respondenter inte är lika omfattande som den kvinnliga går det inte att göra jämförelser inom gruppen.

4.7 Analys och diskussion av resultatet

Analysen och diskussionen av resultatet disponeras på ett sätt som följer undersökningens olika delar, med kopplingar till den teoretiska genomgången.

Undersökningens resultat visar att den mest förekommande författaren i enkätsvaren är August Strindberg, såväl som enskild författare som i samband med titlar (se 4.1). Strindberg är även den författare som angetts med flest antal titlar (se bilaga 4). Detta visar att Strindberg är en av de mest inflytelserika författarna genom svensk litteraturs historia. Intressant är att såväl äldre som moderna författare har topplatser på listan, vilket tyder på variation i litteraturundervisningen på gymnasieskolan.

Majoriteten av respondenterna har motiverat sina litteraturval genom att hänvisa till ett elevperspektiv, t.ex. ”Dock viktigt att elevernas intressen i stor utsträckning får styra en del bokval.” Många av respondenterna utgår ifrån varje enskild elevs behov och intresse i valet av skönlitteratur. ”*Ondskan* för att killar i gymnasieåldern borde kunna relatera till karaktärerna i boken och därigenom finna den intressant.” (För fler liknande exempel se 4.2.1). Även Olin-Scheller (2005) anser att undervisningen bör utgå ifrån elevgruppens sammansättning (se

2.3.2). Utifrån svaren på fråga 3 (se 4.3) verkar inte ekonomiska begränsningar påverka respondenternas val i någon större utsträckning. Ett flertal respondenter uppger att de är nöjda med sin skolas litterära utbud och de som vill lägga till böcker anger i flera fall modern ungdomslitteratur. Exempel från respondenterna visar att bibliotekens litterära utbud ofta kompletterar skolans, t.ex. ”Via biblioteket nås vi av mycket” och ”Jag har små grupper och eleverna ligger på så olika nivåer lästekniskt att de sällan kan läsa samma bok. Därför funkar biblioteket bra.” (se 4.3.2)

I frågan om svensk skönlitteratur som förmedlar det svenska kulturarvet är Strindberg återigen en författare som omnämns ett flertal gånger. Anmärkningsvärt med respondenternas exempel på litteratur är de moderna författarnas höga förekomst (se 4.4.1). Detta visar att modern litteratur redan anses ha stort inflytande på det svenska kulturarvet. Som tidigare beskrivits har lärare en betydelsefull roll i urvalsprocessen inom litteraturhistoria (se Hansson, 1995 under 2.2.2).

Till skillnad från respondenternas exempel på litteratur representeras antologierna mestadels av äldre litteratur. Denna skillnad kan avläsas i en jämförelse mellan tabell 2 och tabell 4. Utifrån respondenternas svar fungerar antologierna som ett hjälpmedel och inte som en styrning. I genus- och generationsjämförelsen visade den yngre gruppen en tendens till att använda äldre litteratur i större utsträckning än övriga respondenter. Detta kan bero på att de förlitar sig mer på antologiernas innehåll än äldre, mer erfarna lärare.

4.8 Metoddiskussion

Metoden vi valt för vårt arbete har medfört både fördelar och nackdelar. Fördelarna med denna metod har varit ett klart och lättöverskådligt resultat. En nackdel är dock att respondenternas handstilar inte alltid är så lätta att tyda, vilket lett till tidskrävande merarbete. Tyvärr har även enkätens bortfall varit större än vi hade räknat med. Detta kan bero på att tidpunkten för distributionen av enkäten sammanföll med tiden för de nationella proven, vilket är en tidskrävande period för svensklärare på gymnasieskolan. Det bör även betonas att vår undersökning är begränsad och det går därför inte att dra generella slutsatser.

5 Avslutande diskussion

En av våra frågeställningar var att få reda på vilken svensk skönlitteratur svensklärare använder sig av på gymnasieskolan. Det visade sig att både moderna och äldre författare används i svenskundervisningen. Som svar på varför lärarna valt att använda sig av just den skönlitteraturen är elevperspektivet tydligast. Respondenterna har bland annat svarat att de vill ”väcka läslust” och ”engagera eleverna” (se 4.2). Antologiernas innehåll har på senare år också förändrats från att förmedla ett kulturarv till att överhuvudtaget få eleverna att läsa litteratur (Thavenius 1999:127ff). Även om få respondenter hänvisar till antologierna i sina motiveringar bör man dock ha i bakhuvudet att det enligt Hansson (1995) ofta är lärare som skriver antologier. I viss mån kan det därför sägas att lärarnas litteraturval och antologiernas innehåll går hand i hand.

Trots att det i Lpf94 talas om litteratur och kulturarv, såväl separat som tillsammans, är det enbart två respondenter i undersökningen som angett styrdokument som en motivering av sitt litteraturval. Detta kan ha sin förklaring i styrdokumentens vaga beskrivning av vad som innefattas i uppdraget som svensklärare och i ämnet svenska. I såväl Svenska A som Svenska B ligger tyngdpunkten på litteratur, men trots det är avsaknaden av vägledning för svenskläraren markant. Ytterligare en förklaring kan vara att inte heller styrdokumentet ger en definition av vad kulturarv innebär.

Eftersom det svenska litterära kulturarvet inte är preciserat t.ex. i kanon har svensklärarna inte en given lista att följa. Av resultaten har vi utläst att det inte finns en tydlig kanon som svensklärare på gymnasieskolan följer då svaren varierar. Dock har en stor del av respondenterna gjort egna långa, utförliga listor med såväl författare som titlar som enligt dem bör representera det svenska kulturarvet. En del av respondenterna reagerade starkt mot att lista verk och därigenom styra valet av skönlitteratur. Respondenterna anser många gånger att det först och främst är eleverna som bör styra valet och att ett kulturarv förändras och därför ständigt måste anpassas utifrån sitt sammanhang. Även kulturminister Leif Pagrotsky instämmer: ”Det viktigaste är att skolan väcker elevernas nyfikenhet och glädje inför kulturen, och ger dem en attityd som bär hela livet igenom” (Söderberg, 2005:B7). Pagrotsky menar att kanonlistor kan vara kul, men att de lätt blir konservativa och mansdominerade. Kanoniserade verk speglar inga eviga värden, utan de värderingar som finns i den tid då de upprättats.

Det är svårt för oss att göra ett tydligt ställningstagande i fråga om en litterär kanon, eftersom det finns både för- och nackdelar. En fördel är att eleverna i skolan får en gemensam

och likvärdig utbildning med förankring i det svenska litterära kulturarvet. Nackdelar är att ens egna åsikter kanske inte stämmer överens med den givna listan. Känslan av att bli styrd av en högre instans tar ifrån lärarna yrkesprofessionalismen. Svårigheter ligger även i vilka som ska sammanställa en kanon, en grupp experter, lärare eller svenska folket?

Vår förhoppning är att uppsatsen utmynnar i att öka medvetenheten om litteraturval och skapa reflektion över vad valen baseras på. Det är viktigt för lärare att ta ansvar för sin undervisning. I kursplanen för svenska betonas betydelsen av litteratur och därmed är litteraturvalet av största vikt. Från att som blivande lärare känt osäkerhet, känner vi oss nu stärkta inför våra framtida litterära val. För att inse litteraturens betydelse i undervisningen och för att kunna motivera sina litteraturval krävs bred kunskap hos läraren. Som en extra bonus kan de författarnamn och verk som inkommit under undersökningen tjäna som en idébank med litteraturförslag. Dessa listor visar även på vilken kännedom och erfarenhet som finns hos lärare och det gäller att ta tillvara på deras kunskap.

Förmedlingen av det svenska kulturarvet tycks komma i andra hand eller sker omedvetet i valet av skönlitteratur. Majoriteten av respondenternas svar skiljer sig när det kommer till vad de använder sig av i sitt praktiska arbete och vad de skulle vilja använda sig av för svensk skönlitteratur. Positivt är att undervisningen i de flesta fall utgår från elevernas behov och intressen. Många av lärarna har insett att litteratur inte bara är för läsningens skull, utan att det är ett redskap för att nå ut till ungdomarna och hjälpa dem att skapa sig en identitet. Majoriteten av svensklärarna på gymnasiet har tydligt tagit ställning och vid valet av svensk skönlitteratur är eleverna i fokus.

6 Sammanfattning

I styrdokument för gymnasieskolan betonas vikten av litteratur och elevers kännedom om kulturarvet. Huvudansvaret för vilken litteratur som ska ingå i undervisningen ligger hos läraren. Dock är styrdokumentens beskrivningar vaga och lämnar ett stort ansvar åt läraren. Läraren påverkas av olika yttre faktorer såsom ålder och kön etc. Vaga beskrivningar av svenskt kulturarv och avsaknaden av en litterär kanon försvårar ytterligare valet av svensk skönlitteratur för läraren.

Vår undersökning syftar till att undersöka vilken svensk skönlitteratur som används av svensklärare i sin svenskundervisning på gymnasiet och vad som ligger till grund för deras val. Vi undersöker även om det fanns något samband mellan lärarnas val av skönlitteratur och det utbud som finns i olika antologier för gymnasiet. Det undersöks också ifall lärarnas litteraturval påverkades av deras ålder eller kön. Styrdokumentens roll i valet av skönlitteratur har belysts och diskuterats.

Undersökningen bygger dels på en enkätundersökning och dels på en jämförelse med sexton olika antologier för gymnasiet. Enkäten som bestod av fyra öppna frågor distribuerades till tio olika skolor i tre olika kommuner. Antologierna valdes ut slumpmässigt och är ifrån tre olika decennier. Analysen och diskussionen av resultatet grundar sig på en sammanställning och jämförelse mellan resultaten från enkäten, antologiernas innehåll och relevanta utdrag från styrdokument tillsammans med kopplingar till litteraturgenomgången.

Det visade sig att både moderna och äldre författare används i svenskundervisningen. Som svar på varför lärarna valt att använda sig av just den skönlitteraturen är elevperspektivet tydligast. Av resultaten har vi utläst att det inte finns en tydlig kanon som svensklärare på gymnasieskolan följer då svaren varierar. Respondenterna anser många gånger att det först och främst är eleverna som bör styra valet och att ett kulturarv förändras och därför ständigt måste anpassas utifrån sitt sammanhang. Styrdokumentet talar om att litteratur och kulturarv är viktigt, men hur lärarna väljer att förankra detta i sin undervisning är individuellt. En svensk litterär kanon innebär både för- och nackdelar, men det är först och främst elevernas behov som styr lärarnas val av skönlitteratur. Förmedlingen av det svenska kulturarvet tycks komma i andra hand eller sker omedvetet.

Referenser

Primärlitteratur

- Alfons, Harriet, Ekström, Susanna & Nyström, Qui. (1977). *Barn i böcker: En antologi*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Brodow, Bengt, Bergström, Börje & Nettervik, Ingrid. (1991). *Dikten och vi, Antologi 2*. Malmö: Gleerups Förlag.
- Hansson, Kjell (red). (1992). *Människors möten: En antologi*. Stockholm: Utbildningsförlaget Brevskolan.
- Jansson, Ulf. (1998). *Levande texter: Arbetsantologi för gymnasiet*. Stockholm: Liber AB.
- Nyström, Ingemar. (1999). *Varannan herrarnas: Litteraturantologi för gymnasiet*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Rydén, Hugo, Stenhag, Gunnar, Widing, Dick, Husén, Lennart, Lindskog, Runo & Melin, Lars.(1979). *Från Dickens till Delblanc: antologi*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Rydén, Hugo, Stenhag, Gunnar, Widing, Dick, Husén, Lennart, Lindskog, Runo & Melin, Lars.(1977). *Från Bibeln till Blanche: antologi*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Rydén, Hugo, Stenhag, Gunnar, Widing, Dick, Husén, Lennart, Lindskog, Runo & Melin, Lars.(1978). *1900-talsberättare: antologi*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Rydén, Hugo, Widing, Dick, Eriksson, Dixie, Lindskog, Runo & Stenhag, Gunnar. (1989). *Litteraturhistoria: För gymnasieskolan*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Skoglund, Svante. (1996). *Texter och tankar, Antologi A*. Malmö: Gleerups Förlag.
- Skoglund, Svante. (1997). *Texter och tankar, Litteraturen från antiken till 1900*. Malmö: Gleerups Förlag.
- Skoglund, Svante. (1998). *Texter och tankar, 1900-talets litteratur*. Malmö: Gleerups Förlag.
- Widing, Dick, Rydén, Hugo, Eriksson, Dixie, Lindskog, Runo & Stenhag, Gunnar. (1988). *Antologi för gymnasieskolan 1, Från Gilgamesh till Agneta Horn*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Widing, Dick, Rydén, Hugo, Eriksson, Dixie, Lindskog, Runo & Stenhag, Gunnar. (1989). *Antologi för gymnasieskolan 2, Från Swift till Selma Lagerlöf*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Widing, Dick, Rydén, Hugo, Eriksson, Dixie, Lindskog, Runo & Stenhag, Gunnar. (1990). *Antologi för gymnasieskolan 3, Från Gorkij till Sara Lidman*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Öh, Bengt G, Ågren, Göran, Oliv, Tomas & Danielson, Sylvia. (1978). *Berättelser, av svenska och utländska författare*. Stockholm: Biblioteksförlaget.

Sekundärlitteratur

Andersson, Lars Gustaf. (2005) Populärkultur. I *Nationalencyklopedins internettjänst*. (Elektronisk). Tillgänglig: <www.ne.se> Hämtad: 2005-03-22

Bjurwill, C. (2001). *A, B, C och D: vägledning för studenter som skriver akademiska uppsatser*. Lund: Studentlitteratur.

Bloom, Harold. (2000) *Den västerländska kanon*. Eslöv: B. Östlings bokförl. Symposion.
Dansk litteraturs kanon. (2004). Utbildningsministeriet. (Elektronisk). Pdf-format. Tillgänglig: <<http://pub.uvm.dk/2004/kanon/hel.pdf>> Hämtad: 2005-05-16.

De mest utlånade författarna i folk- och skolbibliotek 2003. (2004). Sveriges författarfond (Elektronisk). Pdf-format. Tillgänglig: <<http://www.svff.se/>> Hämtad: 2005-05-16.

Ek, Sven B. (2005). Kultur och finkultur. I *Nationalencyklopedins internettjänst*. (Elektronisk). Tillgänglig: <www.ne.se> Hämtad: 2005-03-22.

Finkultur. (2005). I *Nationalencyklopedins Internettjänst*. (Elektronisk). Tillgänglig: <www.ne.se> Hämtad: 2005-03-22.

Forskningsetiska principer. (2002). Vetenskapsrådet. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Hansson, Gunnar. (1995). *Den möjliga litteraturhistorien*. Stockholm: Carlsson.

Holm-Löfgren, Barbro. (1995) *Kulturuppvaknande*. Lund: Studentlitteratur.

Kursplaner för ämnet svenska (2005) Skolverket. (Elektronisk) Tillgänglig: <<http://www3.skolverket.se/ki03/front.aspx?sprak=SV&ar=0405&infotyp=8&skolform=21&id=SV&extraId=>>> Hämtad: 2005-03-24.

Lindgren, Karin. (2005). *Kanon – för folket eller eliten?* (Elektronisk). Tillgänglig: <<http://www.lr.se/lrweb/home.nsf/indexfrmset?readform&Url=http://www.lr.se/lrweb/Home.nsf/bykey/IFRS-692EMC?OpenDocument>> Hämtad: 2005-03-24.

Läroplan för de frivilliga skolformerna (Lpf94). Skolverket. (Elektronisk). Tillgänglig: <www.skolverket.se>. Hämtad: 2005-03-24.

Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet (Lpo94). (1994). Skolverket. (Elektronisk). Tillgänglig: <www.skolverket.se>. Hämtad: 2005-03-24.

Malmgren, Gun & Thavenius, Jan (red). (1991). *Svenskämnet i förvandling: historiska perspektiv - aktuella utmaningar*. Lund: Studentlitteratur.

Malmgren, Lars-Göran. (1996) *Svenskundervisningen i grundskolan*. Lund: Studentlitteratur.

Nilsson, Sven (1999). *Kulturens vägar*. Malmö: Polyvalent.

Olin-Scheller, Christina. (2005). *Kampen om kanonlitteratur*. (Elektronisk). Pdf-format. Tillgänglig: <http://www.kk.kau.se/svenska/amnesdidaktik2005/pdf/olin_scheller.pdf> Hämtad: 2005-05-06.

Patel, R. & Davidsson, B. (2003). *Forskningsmetodikens grunder*. Lund: Studentlitteratur.

Persson, Magnus (1999). "Kulturella värderingar" i Lars Gustaf Andersson, Magnus Persson & Jan Thavenius (1999). *Skolan och de kulturella förändringarna*. Lund : Studentlitteratur.

Persson, Magnus (red). (2000). *Populärkulturen och skolan*. Lund: Studentlitteratur.

Svenska Akademiens ordlista över svenska språket (12:e uppl) (1998..) SAOL12: Norstedts Ordbok.

Svenska skrivregler. (2002). Svenska Språknämnden. Stockholm: Liber.

Söderberg, Karen. (2005a). "35 experter utser 84 verk": *Sydsvenskan*, 25 maj.

Söderberg, Karen. (2005b). "Kanon med dansk dynamit": *Sydsvenskan*, 25 maj.

Thavenius, Jan (red). (1999). *Svenskämnets historia*. Lund: Studentlitteratur.

Århundrades bästa svenska bok. (1997). Bibliotek i fokus. (Elektroniskt) Tillgänglig: <<http://www.bif.se/topp100.html>> Hämtad: 2005-05-16.

Århundradets mest betydelsefulla svenska bok. (1998) Sveriges television. (Elektronisk) Via projekt Runeberg. Tillgänglig: <<http://runeberg.org/admin/19980525.html>> Hämtad: 2005-05-16.

Enkät Man Kvinna Ålder: _____

1. Vilken svensk skönlitteratur använder du dig av i din svenskundervisning? Ge exempel på böcker eller författare.

---

2. Varför just dessa böcker eller författare?

VAR GOD VÄND →

3. Hade ditt val av svensk skönlitteratur sett annorlunda ut om du hade haft obegränsade ekonomiska resurser? Vilka böcker hade du då lagt till på din lista?

---

4. Vilken svensk skönlitteratur tycker du bör ingå i svenskundervisning med syfte att förmedla det svenska kulturarvet och varför?

Tack för din medverkan!

Hej!

Vi heter Carola Nilsson och Sibel Polat. Vi studerar på Högskolan i Kristianstad där vi utbildar oss till gymnasielärare i svenska och engelska. Just nu skriver vi vårt examensarbete som handlar om vilken svensk litteratur som används i svenskundervisningen på gymnasiet.

För att kunna skriva detta examensarbete behöver vi hjälp av svensklärarna på er skola med att fylla i enkäten som vi bifogar. Vi skulle uppskatta mycket om ni tog er tid att hjälpa oss med detta. Enkäten besvaras anonymt och skolan är i undersökningen anonym. Allt material kommer att behandlas konfidentiellt.

Vi sänder med ett frankerat kuvert som vi ber er stoppa ner de ifyllda enkäterna i och returnera till oss. Enkäterna behöver returneras senast under vecka 18.

Har ni några frågor eller undrar över något går det bra att kontakta oss via e-post:

- xxxxxx
- xxxxxx

Vi tackar på förhand för ert deltagande!

Med vänliga hälsningar

Carola Nilsson

Sibel Polat

1. Vilken svensk skönlitteratur använder du dig av i din svenskundervisning?		
Författare	Omnämns i antal enkäter	Förekomst i procent (%) i förhållande till det totala antalet enkäter
August Strindberg	18	46
Selma Lagerlöf	13	33
Jan Guillou	11	28
Jonas Gardell	10	25
Pär Lagerkvist	8	20
Carl Jonas Love Almqvist	8	20
Peter Pohl	7	17
Karin Boye	7	17
Carl Michael Bellman	7	17
Wilhelm Moberg	6	15
Moa Martinsson	6	15
Hjalmar Söderberg	6	15
Gustaf Fröding	6	15
Tomas Tranströmer	5	13
Mikael Niemi	5	13
Kerstin Ekman	5	13
Henning Mankell	5	13
Göran Tunström	5	13
Erik Johan Stagnelius	5	13
Ivar Lo Johansson	5	13
Torbjörn Flygt	4	10
Stefan Casta	4	10
Sara Kadefors	4	10
Per Anders Fogelström	4	10
Håkan Nesser	4	10
Edith Södergran	4	10
Christina Wahldén	4	10
Mats Wahl	4	10
Per Nilsson	3	8
Torgny Lindgren	3	8
Liza Marklund	3	8
Katarina Mazetti	3	8
Johanna Nilsson	3	8
Esaias Tegnér	3	8
Anna- Maria Lenngren	3	8
Verner von Heidenstam	2	5
Tony Samuelsson	2	5
Sven Delblanc	2	5
P O Enqvist	2	5
Mats Berggren	2	5
Marianne Fredriksson	2	5
Harry Martinsson	2	5
Gunilla O. Wahlström	2	5
Georg Stiernhielm	2	5

Frans G Bengtsson	2	5
Evert Taube	2	5
Erik Gustaf Geijer	2	5
Den heliga Birgitta	2	5
Cannie Möller	2	5
Annika Thor	2	5
Anna-Karin Palm	2	5
Viktoria Benedictsson	1	3
Viktor Rydberg	1	3
Ulf Lundell	1	3
Theodor Kallifatides	1	3
Stig Dagerman	1	3
Ninni Holmqvist	1	3
Nils Ferlin	1	3
Niklas Rådström	1	3
Mikael Vestlin	1	3
Marie Hermansson	1	3
Majgull Axelsson	1	3
Lena Andersson	1	3
Lasse Lucidor	1	3
Lars Wivallius	1	3
Lars Norén	1	3
Lars Lewerth	1	3
Kerstin Thorvall	1	3
Karin Alvtegen	1	3
Jonas Hassen Khemeri	1	3
Johanna Thydell	1	3
Johan Henrik Kellgren	1	3
Jesper Svenbro	1	3
Janne Nilsson	1	3
Jacques Werup	1	3
Ingrid Olsson	1	3
Hjalmar Gullberg	1	3
Hjalmar Bergman	1	3
Göran Palm	1	3
Ferenc Göndör	1	3
Eva Ström	1	3
Erik Axel Karlfeldt	1	3
Elsie Johansson	1	3
Elisabeth Rynell	1	3
Dennis Persson	1	3
Cornelis Wreeswijk	1	3
Bob Hansson	1	3
Björn Ranelid	1	3
Björn Larsson	1	3
Astrid Trofrid	1	3
Ann- Charlotte Alvefors,	1	3
Alexandra Cohelo Ahndoril	1	3
Aino Trosell	1	3

Exempel på författare där även titlar har nämnts	
Författare	Titel
August Strindberg	<i>Röda rummet</i> <i>Fröken Julie</i> <i>Fadren</i> <i>Hemsöborna</i> <i>Ett halvt ark papper</i> <i>En ovälkommen</i> <i>Giftas</i>
Selma Lagerlöf	<i>Kejsaren av Portugallien</i> <i>Herr Arnes Penningar</i> <i>Gösta Berlings saga</i>
Jan Guillou	<i>Ondskan</i> <i>Vägen till Jerusalem</i> <i>Sagan om Arn</i>
Jonas Gardell	<i>En komikers uppväxt</i> <i>Fru Björks öden och äventyr</i>
Pär Lagerkvist	<i>Barabas</i> <i>Dvärgen</i> <i>Bödeln</i>
Carl Jonas Love Almqvist	<i>Det går an</i>
Peter Pohl	<i>Jag saknar dig, jag saknar dig</i>
Hjalmar Söderberg	<i>Doktor Glas</i>
Mikael Niemi	<i>Populärmusik från Vittula</i>
Kerstin Ekman	<i>Händelser vid vatten</i>
Henning Mankell	<i>Mördare utan ansikte</i>
Ivar Lo Johansson	<i>Kungsgatan</i>
Torbjörn Flygt	<i>Underdog</i>
Stefan Casta	<i>Spelar död</i> <i>Katarina von Bredow</i>
Sara Kadefors	<i>Sandor slash Ida</i>
Per Anders Fogelström	<i>Mina drömmars stad</i> <i>Stockholmsserien</i>
Håkan Nesser	<i>Kim Novak badade aldrig i Genesarets sjö</i> <i>Det fruktansvärda</i>
Christina Wahldén	<i>Heder</i> <i>Kort kjol</i>
Torgny Lindgren	<i>Batseba</i>
Per Nilsson	<i>Ett annat sätt att vara ung</i> <i>Anarkai</i>
Mats Wahl	<i>Vinterviken</i> <i>Svenska för idioter</i>
Liza Marklund	<i>Gömda</i>
Katarina Mazetti	<i>Grabben i graven bredvid</i>
Johanna Nilsson	<i>Hon går genom tavlan</i>
Tony Samuelsson	<i>En lycklig tjuv om natten</i>

Sven Delblanc	<i>Speranza</i>
P O Enqvist	<i>Livläkarens besök</i>
Mats Berggren	<i>Det finns inga skridskor i öknen</i>
Marianne Fredriksson	<i>Enligt Maria Magdalena</i>
Harry Martinsson	<i>Nässlorna blomma Aniara</i>
Gunilla O. Wahlström	<i>Emine – En fråga om heder Kirre</i>
Frans G Bengtsson	<i>Röde orm</i>
Cannie Möller	<i>Balladen om Sandra Ess Lucia</i>
Annika Thor	<i>En ö i havet</i>
Anna-Karin Palm	<i>Funnen Målarens döttrar</i>
Niklas Rådström	<i>Ängel bland skuggor</i>
Mikael Vestlin	<i>Krockad</i>
Majgull Axelsson	<i>Aprilhäxan</i>
Lena Andersson	<i>Var det bra så?</i>
Lars Lewerth	<i>Stopp, stanna för fan!</i>
Jonas Hassen Khemeri	<i>Ett öga rött</i>
Johanna Thydell	<i>I taket lyser stjärnorna</i>
Ingrid Olsson	<i>Medan mamma sover</i>
Ferenc Gönder	<i>Jag överlevde Auschwitz</i>
Elsie Johansson	<i>Nancy-serien</i>
Elisabeth Rynell	<i>Hohaj</i>
Dennis Persson	<i>Jag bröt med nazismen</i>
Björn Larsson	<i>Det onda ögat</i>
Astrid Trofrid	<i>Blod är tjockare än vatten</i>
Ann- Charlotte Alvefors	<i>Sparvöga</i>
Alexandra Cohelo Ahndoril	<i>Stjärneborg</i>
Aino Trosell	<i>Se dem inte i ögonen</i>

Svenska författare i antologierna			
	Författare	Antal förekomster i antologierna	Förekomst i procent (%) i förhållande till det totala antalet antologier
1	Tomas Tranströmer	8	50
2	Stig Dagerman	8	50
3	Pär Lagerkvist	7	44
4	Kerstin Ekman	7	44
5	August Strindberg	6	38
6	Selma Lagerlöf	6	38
7	Moa Martinson	6	38
8	Ivar Lo-Johansson	6	38
9	Hjalmar Söderberg	6	38
10	Harry Martinson	6	38
11	Göran Tunström	6	38
12	Gunnar Ekelöf	6	38
13	Carl Michael Bellman	6	38
14	Vilhelm Moberg	6	38
15	Verner von Heidenstam	5	31
16	Sven Delblanc	5	31
17	Sonja Åkesson	5	31
18	Hjalmar Bergman	5	31
19	Göran Palm	5	31
20	Gustaf Fröding	5	31
21	Erik Lindegren	5	31
22	Erik Johan Stagnelius	5	31
23	Edith Södergran	5	31
24	Carl Jonas Love Almqvist	5	31
25	Ulf Lundell	4	25
26	Stig Claesson	4	25
27	Siv Widerberg	4	25
28	Sara Lidman	4	25
29	Karl Vennberg	4	25
30	Karin Boye	4	25
31	Johan Ludvig Runeberg	4	25
32	Eyvind Johnson	4	25
33	Esaias Tegnér	4	25
34	Erik Gustaf Geijer	4	25
35	Erik Axel Karlfeldt	4	25
36	Artur Lundkvist	4	25
37	Anna Maria Lenngren	4	25
38	Yasar Kemal	3	19
39	Vilhelm Ekelund	3	19
40	Viktor Rydberg	3	19
41	Victoria Benedictsson	3	19
42	Werner Aspenström	3	19
43	Torgny Lindgren	3	19
44	Theodor Kallifatides	3	19
45	Tage Danielsson	3	19

46	Tage Aurell	3	19
47	Sandro Key-Åberg	3	19
48	Per Wahlöö	3	19
49	Per Christian Jersild	3	19
50	Nils Ferlin	3	19
51	Maria Gripe	3	19
52	Lars Wivallius	3	19
53	Lars Forssell	3	19
54	Kerstin Thorvall	3	19
55	Kerstin Sundh	3	19
56	Johan Henric Kellgren	3	19
57	Jan Fridegård	3	19
58	Göran Sonnevi	3	19
59	Georg Stiernhielm	3	19
60	Evert Taube	3	19
61	Bo Bergman	3	19
62	Birger Sjöberg	3	19
63	Benkt-Erik Hedin	3	19
64	Barbro Lindgren	3	19
65	Maj Sjöwall	3	19
66	Per Olov Enquist	2	13
67	Per Gunnar Evander	2	13
68	Olof von Dahlin	2	13
69	Max Lundgren	2	13
70	Maria Wine	2	13
71	Louise Boije af Gennäs	2	13
72	Lasse Lucidor	2	13
73	Lars Norén	2	13
74	Lars Gyllensten	2	13
75	Lars Ahlin	2	13
76	Jonas Gardell	2	13
77	Johan Tell	2	13
78	Johan Olof Wallin	2	13
79	Ingrid Sjöstrand	2	13
80	Inger Edelfeldt	2	13
81	Hjalmar Gullberg	2	13
82	Hans-Eric Hellberg	2	13
83	Gunder Andersson	2	13
84	Fredrika Bremer	2	13
85	Eva Ström	2	13
86	Elmer Diktonius	2	13
87	Elin Wägner	2	13
88	Den heliga Birgitta	2	13
89	Bodil Malmsten	2	13
90	Anna-Lisa Wärnlöf Claque	2	13
91	Anderz Harning	2	13
92	Agnes von Krusenstjerna	2	13
93	Solveig von Schultz	2	13
94	Kent Andersson	2	13
95	Hedvig Charlotta Nordenflycht	1	6
96	Urban Torhamn	1	6
97	Ulrika Hallin	1	6

98	Tove Jansson	1	6
99	Tomas Löfström	1	6
100	Sven Lundin	1	6
101	Sven Lindqvist	1	6
102	Stig Malmberg	1	6
103	Sten Andersson	1	6
104	Staffan Lindén	1	6
105	Willy Kyrklund	1	6
106	Rut Halldén	1	6
107	Rose Lagercrantz	1	6
108	Robert Nyberg	1	6
109	Rebecka Gunnarsson	1	6
110	Pernilla Glaser	1	6
111	Per Svensson	1	6
112	Per Olof Sundman	1	6
113	Per Nilsson	1	6
114	Per Naroskin	1	6
115	Per Holmer	1	6
116	Per Daniel Amadeus Atterbom	1	6
117	Per Anders Fogelström	1	6
118	Ove Allansson	1	6
119	Olga Wikström	1	6
120	Niklas Rådström	1	6
121	Mona Ferbe	1	6
122	May Engvall	1	6
123	Maud Reuterswärd	1	6
124	Mattias Göransson	1	6
125	Mats Nilsson	1	6
126	Mats Berggren	1	6
127	Marita Lindquist	1	6
128	Marie-Louise Wallin	1	6
129	Mare Kandre	1	6
130	Majken Johansson	1	6
131	Majgull Axelsson	1	6
132	Vibeke Olsson	1	6
133	Magnus Dahlström	1	6
134	Ludvig Holberg	1	6
135	Lotte Möller	1	6
136	Linnea Fjällstedt	1	6
137	Lennart Sjögren	1	6
138	Lars Nylin	1	6
139	Lars Molin	1	6
140	Kristina Lugn	1	6
141	Klas Östergren	1	6
142	Kjell Martinsson	1	6
143	Kjell Espmark	1	6
144	Kia Wennberg	1	6
145	Kerstin Johansson I Backe	1	6
146	Tora Dahl	1	6
147	Katarina Frostenson	1	6
148	Kari Molin	1	6
149	Kaj Attorps	1	6

150	John Einar Åberg	1	6
151	Joakim Forsberg	1	6
152	Jan Myrdal	1	6
153	Jan Lindström	1	6
154	Jan Guillou	1	6
155	Ingvar Bratt	1	6
156	Inger Skote	1	6
157	Inger Alfvén	1	6
158	Ingemar Unge	1	6
159	Helga Bergvall	1	6
160	Valter Unefäldt	1	6
161	Harriet Löwenhjelm	1	6
162	Hans Peterson	1	6
163	Hans Alfredsson	1	6
164	Gunnel Beckman	1	6
165	Gunilla Linn Persson	1	6
166	Gun-Britt Sundström	1	6
167	Gun Jacobson	1	6
168	Fredrik August Dahlgren	1	6
169	Folke Fridell	1	6
170	Eva Dahlgren	1	6
171	Ernst Brunner	1	6
172	Erna Trolle	1	6
173	Erik Wijk	1	6
174	Erik Blomberg	1	6
175	Emelie Flygare-Carlén	1	6
176	Dan Mellin	1	6
177	Dan Andersson	1	6
178	Cornelis Vreeswijk	1	6
179	Claes Hylinger	1	6
180	Claes Hemberg	1	6
181	Claes Andersson	1	6
182	Cecilia Torudd	1	6
183	Carl-Anders Norrlid	1	6
184	Carl von Linné	1	6
185	Carl Snoilsky	1	6
186	Börje Isakson	1	6
187	Bunny Ragnerstam	1	6
188	Britt G Hallqvist	1	6
189	Birgitta Trotzig	1	6
190	Bertil Lagerström	1	6
191	Bengt Cidden Andersson	1	6
192	Bengt Bratt	1	6
193	Barbro Lennér-Axelsson	1	6
194	August Blanche	1	6
195	Astrid Lindgren	1	6
196	Astrid Binnerstam	1	6
197	Arne H Lindgren	1	6
198	Anna-Lisa Bäckman	1	6
199	Anna-Greta Winberg	1	6
200	Anna Carlquist	1	6
201	Ann Smith	1	6

202	Ann Charlotte Leffler	1	6
203	Anita Wikman	1	6
204	Ana Martinez	1	6
205	Aino Trosell	1	6
206	Agneta Horn	1	6

Sveriges 100 bästa böcker

I slutet av 1997 arrangerade Bibliotek i fokus i samarbete med de svenska folkbiblioteken och dåvarande SAB - Sveriges Allmänna Biblioteksforeningen - en omröstning om århundradets bästa svenska bok.

1. Romanen om utvandrarerna - Vilhelm Moberg (1949-59)
2. Pippi Långstrump - Astrid Lindgren (1945)
3. Bröderna Lejonhjärta - Astrid Lindgren (1973)
4. Romanserien "Stad" - Per Anders Fogelström (1960-1968)
5. Nils Holgerssons underbara resa genom Sverige – Selma Lagerlöf (1906-07)
6. Emil i Lönneberga - Astrid Lindgren (1963)
7. Röde Orm - Frans G. Bengtsson (1941-45)
8. Mio min mio - Astrid Lindgren (1954)
9. Ronja rövardotter - Astrid Lindgren (1981)
10. Juloratoriet - Göran Tunström (1983)
11. Jerusalem - Selma Lagerlöf (1901-02)
12. Aniara - Harry Martinson (1956)
13. Simon och ekarna - Marianne Fredriksson (1985)
14. Händelser vid vatten - Kerstin Ekman (1993)
15. Ondskan - Jan Guillou (1981)
16. Jack - Ulf Lundell (1976)
17. Den allvarsamma leken - Hjalmar Söderberg (1912)
18. Mor gifter sig - Moa Martinson (1936)
19. En komikers uppväxt - Jonas Gardell (1992)
20. Böckerna om Bert - Anders Jacobsson/Sören Olsson (1987-)
21. Kejsaren av Portugallien - Selma Lagerlöf (1914)
22. Strändernas svall - Eyvind Johnson (1946)
23. Nässlorna blommar - Harry Martinson (1935)
24. Doktor Glas - Hjalmar Söderberg (1905)
25. Dvärgen - Pär Lagerkvist (1944)
26. Den som vandrar om natten - Marianne Fredriksson
27. Jag saknar dig, jag saknar dig - Peter Pohl
28. Anna, Hanna och Johanna - Marianne Fredriksson
29. Böckerna om Sune - Anders Jacobsson/Sören Olsson
30. Din stund på jorden - Vilhelm Moberg
31. Vinterviken - Mats Wahl
32. Tordyveln flyger i skymningen - Maria Gripe
33. Villospår - Henning Mankell
34. Vägen till Klockrike - Harry Martinson
35. Markurells i Wadköping - Hjalmar Bergman
36. Barabbas - Pär Lagerkvist
37. Agnes Cecilia: en sällsam historia - Maria Gripe
38. Molnfri bombnatt - Vibeke Olsson
39. Vendetta - Jan Guillou
40. Den femte kvinnan - Henning Mankell
41. Mördare utan ansikte - Henning Mankell
42. Ormens väg på hälleberget - Torgny Lindgren
43. Böckerna om Alfons Åberg - Gunilla Bergström
44. Alla vi barn i Bullerbyn - Astrid Lindgren
45. Trägudars land - Jan Fridegård
46. Vem älskar Yngve Frej? - Stig Claesson
47. Steget efter - Henning Mankell
48. Saknaden - Ulf Lundell

49. Den vita lejoninnan - Henning Mankell
50. Rid i natt - Vilhelm Moberg
51. Bombi Bitt och jag - Fritiof Nilsson Piraten
52. Madicken - Astrid Lindgren
53. Gentlemen - Klas Östergren
54. Lars Hård - Jan Fridegård
55. Raskens - Vilhelm Moberg
56. Gäst hos verkligheten - Pär Lagerkvist
57. Kallocaïn - Karin Boye
58. Kvartetten som sprängdes - Birger Sjöberg
59. Hans nådes tid - Eyvind Johnson
60. Rövorna i Skuleskogen - Kerstin Ekman
61. Hummelhonung - Torgny Lindgren
62. Janne, min vän - Peter Pohl
63. Bara en mor - Ivar Lo-Johansson
64. Ett drömspel - August Strindberg
65. Bränt barn - Stig Dagerman
66. Stjärnor utan svindel - Louise Boije af Gennäs
67. Bock i örtagård - Fritiof Nilsson Piraten
68. Blindgång - Marianne Fredriksson
69. Böckerna om Karlsson på taket - Astrid Lindgren
70. Comédia infantil - Henning Mankell
71. Herr Arnes penningar - Selma Lagerlöf
72. Miranda och pärlhalsbandet - Kerstin Sundh
73. Romanen om Olof - Eyvind Johnson
74. Vävarnas barn - Per Anders Fogelström
75. Pappan och havet - Tove Jansson
76. Tjuven - Göran Tunström
77. Häxringarna - Kerstin Ekman
78. Vinter i paradiset - Ulf Lundell
79. Coq rouge - Jan Guillou
80. Böckerna om Kulla-Gulla - Martha Sandwall-Bergström
81. Vi på Saltkråkan - Astrid Lindgren
82. Evas bok - Marianne Fredriksson
83. Skuggan över stebänken - Maria Gripe
84. Fru Björks öden och äventyr - Jonas Gardell
85. Kvinnor och äppelträd - Moa Martinson
86. Merabs skönhet - Torgny Lindgren
87. Frestelsernas berg - Jonas Gardell
88. Böckerna om Pettson och Findus - Sven Nordqvist
89. Statarna - Ivar Lo-Johansson
90. Fiendens fiende - Jan Guillou
91. Dikter - Karin Boye
92. Kyssen - Ulf Lundell
93. Barnens ö - P C Jersild
94. Utvald att leva - Jerzy Einhorn
95. Clownen Jac - Hjalmar Bergman
96. Löwensköldska ringen - Selma Lagerlöf
97. Mormor gråter och andra texter - Jonas Gardell
98. Syndaflo den - Marianne Fredriksson
99. Efter floden - P C Jersild
100. Århundradets kärlekssaga - Märta Tikkanen

Århundradets mest betydelsefulla svenska böcker

SVT:s tv-program Röda Rummet höll våren 1998 en omröstning om vilka som är århundradets mest betydelsefulla svenska böcker.

1. Vilhelm Moberg, *utvandrarsviten*
2. Harry Martinson, *Aniara*
3. Frans G Bengtsson, *Röde Orm*
4. Astrid Lindgren, *Pippi Långstrump*
5. Per Anders Fogelström, *stadsviten*
6. Selma Lagerlöf, *Nils Holgerssons underbara resa genom Sverige*
7. Selma Lagerlöf, *Kejsaren av Portugallien*
8. Hjalmar Söderberg, *Den allvarsamma leken*
9. Selma Lagerlöf, *Jerusalem*
10. Eyvind Johnson, *Hans nådes tid*
11. Vilhelm Moberg, *Din stund på jorden*
12. Göran Tunström, *Juloratoriet*
13. Astrid Lindgren, *Bröderna Lejonhjärta*
14. Eyvind Johnson, *Strändernas svall*
15. Harry Martinson, *Nässlorna blomma*
16. Hjalmar Söderberg, *Doktor Glas*
17. Anders Jacobsson, Sören Olsson, *Berts dagbok*
18. Harry Martinson, *Vägen till Klockrike*
19. Astrid Lindgren, *Emil i Lönneberga*
20. Vilhelm Moberg, *Rid i natt*
21. Kerstin Ekman, *Händelser vid vatten*
22. Moa Martinson, *Mor gifter sig*
23. Birger Sjöberg, *Kvartetten som sprängdes*
24. Birgitta Onsell, *Efter tusen år av tystnad*
25. Vibeke Olsson, *Molnfri bombnatt*
26. Axel Munthe, *Boken om San Michele*
27. Marianne Fredriksson, *Den som vandrar om natten*
28. Pär Lagerkvist, *Dvärgen*
29. Anna-Maria Roos, *Sörgården*
30. Ulf Lundell, *Jack*
31. Bo Giertz, *Stengrunden*
32. Sara Lidman, *Jernbane-eposet*
33. Jan Fridegård, *Lars Hård*
34. Pär Lagerkvist, *Barabbas*
35. Selma Lagerlöf, *Löwensköldska ringen*
36. Stig Claesson, *Vem älskar Yngve Frej?*
37. Astrid Lindgren, *Samuel August i Svedstorp och Hanna i Hult*
38. Jerzy Einhorn, *Utvald att leva*
39. Gunnar Ekelöf, *Samlade dikter*
40. Lars Ahlin, *Natt i marknadstältet*
41. Pär Lagerkvist, *Gäst hos verkligheten*
42. Lars Ahlin, *Din livsfrukt*
43. Kerstin Ekman, *Hunden*
44. Eyvind Johnson, *Krilontrilogin*
45. Karin Boye, *Kallocain*
46. Sven Delblanc, *Samuels bok*
47. Marianne Fredriksson, *Simon och ekarna*
48. Jan Fridegård, *Trägudars land*
49. Sven Edvin Salje, *Lovängsserien*

50. Eyvind Johnson, *Romanen om Olof*
51. Sara Lidman, *Lifsens rot*
52. Astrid Lindgren, *Mio min Mio*
53. Nils Ferlin, *Får jag lämna några blommor*
54. Torgny Lindgren, *Hummelhonung*
55. Kerstin Ekman, *Rövarna i Skuleskogen*
56. Henning Mankell, *Comédia infantil*
57. Vilhelm Moberg, *Soldat med brutet gevär*
58. Majgull Axelsson, *Aprilhäxan*
59. Sten Selander, *Det levande landskapet i Sverige*
60. Carina Burman, *Den tionde Sånggudinnan*
61. Stig Dagerman, *Tysk höst*
62. Sven Delblanc, *Livets ax*
63. Rolf Edberg, *Spillran av ett moln*
64. Ivar Lo-Johansson, *Bara en mor*
65. Marianne Fredriksson, *Enligt Maria Magdalena*
66. Ivar Lo-Johansson, *Pubertet*
67. Jan Guillou, *Ondskan*
68. Hjalmar Gullberg, *Dikter*
69. Selma Lagerlöf, *Herr Arnes penningar*
70. Sara Lidman, *Hjortronlandet*
71. Elin Wägner, *Väckarklocka*
72. Astrid Lindgren, *Ronja Rövardotter*
73. Torgny Lindgren, *Ormens väg på hälleberget*
74. Ivar Lo-Johansson, *Godnatt jord*
75. Marianne Fredriksson, *Paradisets barn*
76. Ulf Lundell, *Saknaden*
77. Birgitta Trotzig, *Dykungens dotter*
78. Fritiof Nilsson Piraten, *Bokhandlaren som slutade bada*
79. Agneta Pleijel, *Vindspejare*
80. Evert Taube, *Ultra Marin*
81. Herbert Tingsten, *Mitt liv*
82. Tomas Tranströmer, *Dikter*
83. Vilhelm Moberg, *Raskens*
84. Jonas Waern, *Katanga*
85. August Strindberg, *Ett drömspel*
86. Astrid Lindgren, *Barnen i Bullerbyn*
87. Dan Andersson, *Svarta ballader*
88. P O Enquist, *Musikanternas uttåg*
89. Maja Ekelöf, *Rapport från en skurhink*
90. Peter Englund, *Brev från nollpunkten*
91. Maria Gripe, *Agnes Cecilia - en sällsam historia*
92. Willy Kyrklund, *Solange*
93. Peter Nilson, *Rymdväktaren*
94. Gunnar Arnborg, *Mulens marker*
95. Gustaf Hellström, *Snörmakare Lekholm får en idé*
96. Tove Jansson, *Det osynliga barnet*
97. Eino Hanski, *De långa åren*
98. Moa Martinson, *Kvinnor och äppelträd*
99. Fritiof Nilsson Piraten, *Bock i örtagård*
100. Verner von Heidenstam, *Nya dikter*